

Siirtolaisuus – Migration 3/2000

27. vuosikerta / 27th year
ISSN 0355-3779

Julkaisija / Publisher

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
The Institute of Migration
Piispankatu 3, 20500 Turku, Finland
Puh. / tel. (0)2-2317 536
Fax (0)2-2333 460
Sähköposti / E-mail: taisai@utu.fi
Internet: www.migrationinstitute.fi

Pohjanmaan aluekeskus
Österbottens regioncenter
Regional Centre of Ostrobothnia
Keikulinkuja 1, 61100 Peräseinäjoki, Finland
Puh. / Tel. (0)6-4181 275
Fax (0)6-4181 279

Päätoimittaja / Editor-in-Chief

Olavi Koivukangas

Toimitussihteeri / Editorial Assistant

Taimi Sainio

Toimittajat / Editors

*Elli Heikkilä, Maija-Liisa Kalhama,
Jouni Korkiasaari*

Toimituskunta / Editorial Board

Siirtolaisuusinstituutin hallitus
Administrative Board of the Institute of Migration

Taitto / Lay out

Anne Virtanen

Tilaushinta / Subscriptions

(4 numeroa / nummer / issues)

Suomi ja Pohjoismaat: 60 mk/vuosi
Osuuspankki 571113-411 441

Finland och Skandinavien: 60 FIM / år

& other countries \$18.00 a year
via Eurogiro eller/or SWIFT till/to
OKOBANK 571113-411 441 Helsinki, Finland
SWIFT OKOYFIHH, Telex 124714 okohe fi

Vammalan Kirjapaino Oy, 2000

Sisältö • Contents

Olavi Koivukangas

Pääkirjoitus • Editorial

Inga Jasinskaja-Lahti

On a Way Toward Integration Russian-Speaking Immigrant Adolescents in Finland

Henriikka Hoffrén

Suomalaisuus – ranskalaisuus Toisen kulttuurin omaksuminen ja oman säilyttäminen

Taru Järvinen

Alueellisen kehittyneisyyden ja muuttoliikkeen välinen problematiikka

Elli Heikkilä

Tutkimuspäällikön palsta

Väitöksiä

Kirjat

Emigrantregistret 40 vuotta

Finn Grand Fest 2000

Tiedotuksia • Notices

Kansi: Turkulainen perinnettanssiryhmä Fyyrkantti esiintyi Finn Grand Fest 2000 -juhlilla Torontossa.
– *Kuva:* Olavi Koivukangas

Cover: A Finnish folklore-group Fyyrkantti from Turku danced at the Finn Grand Fest 2000 in Toronto. – *Photo:* Olavi Koivukangas

Maassamuutto kiihtynyt vuoden 2000 alussa

Suomen väkiluku kasvoi lähes 200 000 hengellä 1990-luvulla. Lisäyksestä kolme neljäsosaa koitui Uudenmaan hyväksi. 1990-luvun alkupuolen lama pudotti maassamuuton 1950-luvun tasolle. Taloudellisen elpymisen myötä muuttopaineet purkautuivat, muuttajien kärjessä koulutetut nuoret ihmiset sekä työttömät. Kaikkiaan 2,1 miljoonaa ihmistä muutti kunnasta toiseen 1990-luvulla. Taso oli lähes sama kuin muuttoliikkeen ennätysaikana 1970-luvulla, jolloin suuret ikäluokat muuttivat kaupunkihin ja Ruotsiin.

Pääkaupunkiseudun ohella muuttovoittoa ovat saaneet erityisesti suurimmat korkeakoulu- ja teknologiakeskukset, kuten Oulun seutu ja Salo. Maaseudun ohella muuttajat ovat olleet lähtöisin pienistä ja keskisuurista kaupungeista. Tyypillinen 1990-luvun muuttaja oli hyvin koulutettu 20–30-vuotias.

Muuttoliikkeen seurauksena väestön ikärakenne on vinoutunut. Muuttotappioalueilla kasvaa eläkeläisten osuus ja tuloalueilla aktiiviväestön ja lasten osuus. Väestöään menettäneillä alueilla koulu- ja terveyspalvelut sekä infrastruktuuri heikkenevät entisestään. Suomessa on lakkautettu lähes 100 peruskoulua vuosittain. Myös ammatilliset koulut ovat vähentyneet muuttotappioalueilla.

Vastaavasti pääkaupunkiseudulla ja muilla tuloalueilla joudutaan perustamaan uusia päiväkotia ja kouluja. Muuttovoittokeskuksissa vuokra-

ja omistusasuntojen hinnat ovat nousseet jyrkästi. Helsingissä asuntojen hinnat ovat karanneet monen muuttajan mahdollisuuksien ulkopuolelle. Erityisesti tästä syystä lapsiperheet muuttavat edelleen Helsingin kehyskuntiin.

Hallitsemattoman maassamuuton odotettiin laantuvan vuosituhaten taitteeseen tultaessa. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan vuoden 2000 alkupuoliskolla muutti 122 063 ihmistä kunnasta toiseen, kun vuoden 1999 vastaava luku oli 113 862 henkeä. Edelleen jatkuva hyvä taloudellinen kasvu imee väkeä kautta koko Suomen valtakunnan kohta yhden käden sormilla laskettavaan kasvukeskuksiin. Lähtöalueiden elämän taantumisen huomaa välittömästi, mutta ruuhka-alueiden ongelmien kärjistymisessä on parin vuoden viive.

Onko tehty kaikki voitava kansallisesti ja EU:n avulla, jotta työtä ja toimeentuloa löytyisi jokaiselle halukkaalle omalta kotiseudultaan? Miten saadaan (tai halutaanko ollenkaan?) muuttovirran suunta ainakin osittain käännetyksi? Mitä ”porkkanaita” eli alueoptioita voidaan tarjota maallemuuttajille?

Näitä ja muita aiheeseen liittyviä kysymyksiä pohditaan kuudennessa Muuttoliikesymposiumissa Turussa 22.–24.11.2000. Ohjelmasta tarkemmin sivuilla 44–45 tässä lehdessä.

Olavi Koivukangas

Muuttoliikesymposiumi 23.–24.11.2000

**Muuttoliikkeet vuosituhaten vaihtuessa –
halutaanko niitä ohjata?**

Kylpylä- ja kongressihotelli Caribia, Turku

Increased Internal Migration in the Beginning of the Year 2000

The Finnish population grew by nearly 200 000 people in the last decade. Three quarters of this increase took place in the Uusimaa region. During the economic recession of the early 1990's internal migration levels slumped to the levels last experienced in the 1950's. The period of economic revival that followed offered an outlet to the pressures to relocate, especially well-educated young people and the unemployed were eager to migrate. A grand total of 2.1 million people moved from one municipality to another during the 1990's. This figure approaches the levels of internal migration Finland experienced during the high tide of migration in the 1970's when the baby boomers were moving into cities and towns and over to Sweden. In addition to the Helsinki metropolitan area, centres of higher education and technology, such as Salo the area around Oulu, have been receiving net migration gain. The movers have come from the countryside and from small and medium sized towns. The typical mover in the 1990's was well educated and between 20 and 30 years old.

As a consequence of this migration the age structure of the Finnish population is distorted. In areas suffering from net migration loss the number of old-age pensioners is on the increase and correspondingly in net migration gain areas the number of working age people and children is increasing. In areas with net migration loss the educational and health care services along with the infrastructure are ailing. Almost 100 comprehensive schools have been discontinued every year in Finland. Also the number of schools that offer vocational training has been decreasing in net migration loss areas.

The flip side of this phenomenon is that the Helsinki metropolitan area and other areas with net migration gain are under pressure to found new day care

centres and schools. In the centres of net migration gain rent levels and the prices of owner-occupied houses and flats have rocketed. In Helsinki the prices of flats are already beyond the means of many movers. This is one of the principal reasons behind the continued migration of families with young children to the neighbouring municipalities in the Helsinki metropolitan area.

It was expected that the uncontrollable internal migration would quiet down with the turn of the millennium. This, however, did not happen. According to advance information from Statistics Finland 122 063 people moved from one municipality to another during the first half of the year 2000. The corresponding figure for 1999 was 111 862.

The continuing vigorous economic growth attracts people from all over Finland into the very few growth centres in the country. In the migration loss areas the ensuing decline is immediate, in the areas with net migration gain there is a delay of a few years before the problems start to build up.

Have we done all we can both on a national level and with the co-operation of the EU to provide jobs and a livelihood for all people in their home regions? How can we (Or do we even want to?) reverse the direction of migration even in part? What kinds of incentives or regional options can we offer to those who wish to move to the countryside? These questions, and others, will be discussed in the sixth Migration Symposium in Turku on the 22nd–24th of November 2000. More information about the agenda of the Symposium can be found on pages 44–45 of this magazine.

Olavi Koivukangas

On a Way Toward Integration Russian-Speaking Immigrant Adolescents in Finland

Inga Jasinskaja-Lahti

Abstract

This article explores both state and process facets of psychological acculturation among Russian-speaking immigrant adolescents in Finland. The phenomenon of acculturation is considered with special reference to changes over time, ethnic identity, and acculturation attitudes. The acculturation attitudes of the Russian-speaking adolescents are compared with the acculturation preferences expressed by their native Finnish peers. The results show that immigrants continually work at the meanings they give to their own ethnic belonging. In addition, the study demonstrates that both the host national and the Russian-speaking adolescents preferred an integration to other

---

PhD Inga Jasinskaja-Lahti is a co-ordinator of psychological services for immigrant and ethnic minority children in the Educational Board of the City of Vantaa. This article is based on her doctoral dissertation "Psychological Acculturation and Adaptation among Russian-Speaking Immigrant Adolescents in Finland" which has been presented for public examination at the University of Helsinki on March 15, 2000.

acculturation options. This was most clearly visible among the immigrants who had lived longer in Finland and who had therefore reached the fourth stage of the ethnic-identity exploration process.

Introduction

The immigrant population in Finland is proportionally the smallest in Europe. At the end of 1999, the total number of immigrants in Finland was only 85,060 (Central Population Register, 2000) (i.e., 1.65% of the total population). The special characteristic of the Finnish immigrant population is that the biggest and most rapidly increasing group of foreign citizens are Russian-speaking immigrants from the former Soviet Union, making up over 30% of the total (at the end of 1999, over 25,000). The majority of these are remigrants of Finnish descent, who were officially first initially invited to remigrate to Finland in 1990. According to Nevalainen (1992), there were several reasons for such an invitation, including the labour shortage in Finland, a need to make Finnish foreign policy more liberal, so-called glasnost and perestroika in the former Soviet Union, and current interest

in Ingrian issues in Finnish society.

For a long time the term "remigrant" or "returnee" was used in Finland to refer to Finns who had emigrated abroad, for instance to Sweden, and later returned to Finland. However, after 1990 this concept began to refer basically to two groups of citizens of the former Soviet Union (mostly from Russia and Estonia). The first mainly represents descendants of Finns who emigrated from Finland to the territory of the former Soviet Union mostly during the 1920s and 1930s, either directly from Finland or via Canada and the USA. The second mostly represents descendants of the so-called Ingrian Finns who are, in turn, descendants of Finns who emigrated during the period ranging from the 17th to the beginning of the 20th century to rural Ingria, which is located partly in Russia and partly in Estonia. The main reason for the emigration of the latter group was Sweden's interest in replacing the Orthodox population with Lutherans in the Ingrian area, which was transferred from Russia to Sweden by the Stolbova Peace Agreement in 1617. The former group emigrated mostly for political reasons and the econom-

ical situation in Finland at the end of the 1920s and the beginning of the 1930s. One small group of remigrants consists of persons who are descendants of the Finns who emigrated to parts of Russia other than Ingria between the 17th and 18th centuries as well as those who emigrated to the Soviet Union after World War II. Thus, it is incorrect to speak only of Ingrians or Ingrian Finns meaning ethnic remigrants from the former Soviet Union, as is often done, because there are other remigrants from the former Soviet Union who perceive themselves as Finns, and have nothing to do with Ingria. In addition, even those considered correctly as Ingrians or Ingrian Finns in Finland often consider themselves as Finns as they used to do when they lived in the former Soviet Union with the corresponding registration in their passports (Laari, 1997).

For decades, Finns who lived in the former Soviet Union were isolated from contemporary Finnish society, and they had only a theoretical chance of maintaining their own Finnish identity. The political opening of the Soviet Union at the end of the 1980s allowed them to express their own national interests as well as to rediscover their Finnish identity. Although a small number of remigrants from the former Soviet Union had arrived in Finland before 1990s, the large wave of remigration started only when the official possibility presented itself in 1990. As stated by Kyntäjä (1997), the older, usually Finnish-speaking remigrants wanted to return to Finland, which was spiritually close to them. Middle-aged

migrants who are usually bilingual, speaking Finnish with their parents but mainly Russian with their spouses and children, remigrated mostly because of the political and economic instability in the former Soviet Union.

The integration of these immigrants into Finnish society appeared to be far from smooth. The unemployment rate among immigrants is many times greater than among the larger population. For instance, in 1997, outside the refugee population, the worst affected by unemployment were the Russian-speaking immigrants (almost 60% of those eligible to work) (Ministry of Labour, 1999). The reasons for the problems encountered by immigrants are manifold, but a rough division into two categories can be made. On the one hand, problems may arise from a lack of human or material resources which prevents immigrants from functioning as full members of society, and on the other hand, they may encounter intentional or unintentional discrimination (Liebkind & Jasin-skaja-Lahti, 2000). The attitudes of the Finnish host population towards immigrants have generally been found to be relatively intolerant compared to many European countries (CRI(97)51, 1997; Eurobarometer Opinion Poll No 47.1, 1998). Regarding Russians, in 1995, 17% of the host Finnish population had negative attitudes towards them (Söderling, 1997), and in 1996, 37% of the adult host nationals reported that they would be bothered or disturbed by the prospect of neighbours from Russia (Helakorpi, Uutela, Prättälä, & Puuska, 1996). Further-

more, according to Jaakkola's (1999) recent results, in 1998, Russians were thirdly last group in ethnic hierarchy formed by 24 different ethnic groups, which is significantly lower than in 1987.

This raises special concerns for the integration of Russian-speaking immigrants in Finland, given the facts that (a) Russian-speaking population is almost unanimously considered to be Russian by the Finnish majority population, and (b) remigration from Russia is clearly going to continue in the foreseeable future (Kyntäjä & Kulu, 1998). However, with respect to integration and adaptation, the most problematic group seems to be the youngest Russian-speaking generation (Nylund-Oja, Pentikäinen, Horn, Jaakkola, & Yli-Vakkuri, 1995; Kyntäjä & Kulu, 1998). This group differs fundamentally from the other generations mostly because of its mixed ethnic background and marked tendency towards monolingualism in the Russian language. This elicits a special interest in and represents a great challenge to the study of their ethnic identity and acculturation in Finland. Consequently, this article focused on ethnic identity and attitudes towards acculturation among Russian-speaking immigrant¹ adolescents in Finland.

Acculturation

The term "acculturation" was introduced by American anthropologists, as early as in 1880, to describe the process of culture change between two different cultural groups who come in contact with each other (Sayegh & Lasry,

1993). Within anthropology, the first major studies on acculturation were carried out, however, only in the 1930s, and the first classical definition of acculturation was presented by Redfield, Linton, & Herskovits in 1936 (pp. 149–152):

Acculturation comprehends those phenomena which result when groups of individuals having different cultures come into continuous first-hand contact, with subsequent changes in the original culture patterns of either or both groups... under this definition acculturation is to be distinguished from culture change, of which it is but one aspect, and assimilation, which is at times a phase of acculturation. It is also to be differentiated from diffusion, which while occurring in all instances of acculturation, is not only a phenomenon which frequently takes place without the occurrence of the types of contact between peoples specified in the definition above, but also constitutes only one aspect of the process of acculturation.

According to this definition, acculturation involves a contact, a process and a state, i.e., there needs to be dynamic activity during and after continuous and first-hand contact or interaction between the cultures, and there is a result of the process that may be relatively stable, but which may also continue to change in an ongoing process (Berry, 1990). Thus, from the beginning, acculturation has theoretically been understood as a bi-directional process with the changes occur-

ring within both groups in contact.

In the 1960s, the field of acculturation also became an area of inquiry within cross-cultural psychology. The group and individual levels were clearly distinguished, with subsequent introduction of the term “*psychological acculturation*” to replace the anthropological use of the term “acculturation”. This distinction was originally made by Graves (1967) when he described the process of psychological acculturation as the changes that an individual experiences as a result of being in contact with other cultures, and as a result of participating in the process of group-level acculturation that his/her cultural or ethnic group is undergoing.

The first model of acculturation was a unidimensional assimilation model proposed by a sociologist Gordon in 1964. In his model, acculturation is presented as a sub-process of assimilation, with biculturalism representing only a transitory phase of the process from complete segregation to total assimilation. The underlying assumption is that a member of one culture loses his or her original cultural identity as he or she acquires a new identity in a second culture (e.g., LaFromboise, Coleman, & Gerton, 1993). Moreover, in this model, problems of acculturation experienced by immigrants are attributed to the members of the minority group themselves, who are held responsible for their failure in assimilating into the host society (Bourhis, Moïse, Perreault, & Senécal, 1997). Similar unidirectional models of acculturation

have been developed within social psychology (e.g., Lambert, Mermigis & Taylor, 1986) to describe individuals’ acculturation on the continuum from approval of total heritage maintenance to approval of total assimilation.

Criticism of the unidimensional models have led to the development of bidimensional models of acculturation, in which immigrants’ identification with two cultures is assessed on two independent dimensions, and change is measured along each dimension (Sayegh & Lasry, 1993; Bourhis et al., 1997). Within cross-cultural psychology, Zak (1973, 1976) and Der-Karabetian (1980) were the first to propose and test the hypothesis that heritage and host cultural identities do not fall at either extreme of one bipolar dimension, but are orthogonal and independent of each other. Some years later, Hutnik (1986, 1991) provided a new social psychological perspective on ethnic minority identity, in which she suggested that “the two dimensions - ethnic minority identification and majority group identification - must be used in conjunction with each other, in order to arrive at an accurate understanding of the various styles of cultural adaptation” of ethnic minority individuals (Hutnik, 1991, p. 158). In her quadri-polar model, Hutnik (1986, 1991) proposed four strategies for the individuals’ ethnic self-identification: Assimilative (i.e., the individual concentrates on the majority group label of his/her identity), Acculturative (i.e., the individual categorises him/herself with a hyphenated identity), Marginal (i.e., the individual

is indifferent to ethnic group identifications or chooses to identify with neither group), and Dissociative (i.e., the individual defines him/herself entirely within the bounds of the ethnic minority group). She also pointed out that these four styles should not be seen as static in nature, but rather as dynamic (Hutnik, 1991).

However, perhaps the best-known acculturation model of this type is the one proposed within cross-cultural psychology by Berry and his colleagues (e.g., Berry, 1997; Berry, Kim, Minde, & Mok, 1987; Berry, Kim, Power, Young, & Bujaki, 1989). According to Berry, immigrants settled in the host society must confront two basic issues: (1) "Is it considered to be of value to maintain one's identity and characteristics?" and (2) "Is it considered to be of value to maintain relationships with the larger society?" (e.g., Berry et al., 1987, 1989). In his model these two dimensions of cultural change are crossed, resulting in four acculturation attitudes (e.g., Berry et al., 1989), also referred to as acculturation strategies (e.g., Berry, 1997), which immigrants can adopt: Assimilation, Integration, Separation and Marginalisation. The integration strategy reflects a desire to maintain key features of the immigrant cultural identity while having relationships with members of the host society. The assimilation strategy is characterised by the desire of the immigrants to adopt the culture of the host society while rejecting their own cultural identity. Immigrants who adopt the separation strategy try to maintain all features of their own cultural identity

while rejecting relationships with members of the majority host culture. Finally, marginalisation characterises immigrants who reject both their own culture (often because of enforced cultural loss) and lose contacts with the host majority (often because of exclusion or discrimination).

Developing acculturation research

In their review, Sayegh & Lasry (1993) provided a comprehensive and cohesive assessment of the various bidimensional models and measurements of acculturation. Most interestingly, they showed that most of the existing models are incapable of providing truly orthogonal dimensions of acculturation. With regard to Hutnik's model, they observed that although, it is based on two orthogonal identifications, the results are clearly contaminated by the fact that the heritage culture dimension is given a negative and the host society dimension a positive form (Sayegh & Lasry, 1993). They also claimed that the fact that the first dimension of Berry's model measures identification with the heritage culture, whereas the second assesses a behavioural intention regarding the desirability of contacts with the host society, also speaks against the assumed orthogonality of his two dimensions.

Consequently, it has been proposed that, in order to provide a truly orthogonal model of acculturation, the two bipolar dimensions should be reformulated so that their contents reflect identifi-

cation with the host culture and the heritage culture independently of each other, with the subsequent formulation of bidimensional models such as those in Sayegh & Lasry's (1993), Sanchez & Fernandez's (1993), and Bourhis's et al. (1997) work. It has also been suggested that, since it was first based only on two orthogonal dimensions of identification, the acculturation model can be further validated using measures of identification in the areas of attitudes, values and behaviours (Sayegh & Lasry, 1993). Thus, ethnic identity has finally been brought back in empirical acculturation research as one of the most fundamental aspects of acculturation, one which determines other phenomena of the acculturation process.

Acculturation as ethnic identification

Although there seems to be a tendency at the conceptual level to move back towards a two-dimensional acculturation model based on ethnic identification, few scales have translated this idea into action (Nguyen, Messé, & Stollak, 1999). One reason for the problems in achieving an acculturation model based on ethnic identification may be that existing measures of the two concepts (i.e., acculturation and ethnic identification) reveal the confounding of the two constructs, since the same items are often included in measures of ethnic identification as well as in measures of numerous other aspects of acculturation (Phinney, 1998). Part of

the problem is also a far-from-uncommon conflation of the two meanings of the term "identification": identification *of* and identification *with* (e.g., Kinket & Verkuyten, 1997).

The first meaning of identification (identification of), according to Lange (1989), pertains to the purely cognitive act of recognition and categorisation of somebody (including oneself) as the possessor of a particular labelled identity, in most cases connected with membership in some category or group. According to self-categorisation theory (SCT) (Turner, Hogg, Oakes, Reicher, & Wetherell, 1987), this process is conceptualised as social identification, referring mainly to identification of oneself as a member of a social category. In this study, the term ethnic self-identification was chosen from the wide range of terms (e.g., ethnic self-definition, self-categorisation and self-labelling) for this first, more cognitive form of identification.

While categorical ethnic self-identification is an important indicator of identification, it does not encompass the full range of the psychological meaning of ethnic identity and, therefore, should not be confused conceptually with the aspects of the construct that reflect variation in strength, valence or understanding of the meaning of one's ethnicity (Phinney, 1998). Furthermore, defining oneself as a member of some particular category does not necessarily imply that one identifies with this category (Lange, 1989; Liebkind, 1992). However, such identification of oneself may induce identification with other

members of the same category in the sense that the category is perceived as attractive and as a collective reference model. In social identity theory (SIT), a person's social identity is described as "that part of an individual's self-concept that derives from his knowledge of his membership of a social group (or groups) together with the value and emotional significance attached to that membership" (e.g., Tajfel, 1981, p. 255). On the basis of social identity theory, ethnic identity in terms of strength or degree has been conceptualised as one's sense of belonging to a particular ethnic group (or groups), together with the valence, or degree to which one's group membership is emotionally loaded (Phinney, 1998).

The dynamic nature of acculturation

Acculturation may be viewed as a state as well as a process (Sayegh & Lasry, 1993). In their investigations of acculturation attitudes, Berry and his colleagues have generally found that individuals usually experience, or choose, integration (e.g., Berry et al., 1989). However, the examination of acculturation profiles using ethnic identity measures has given different results in some studies than those observed using the acculturation attitudes measure presented by Berry and his colleagues (e.g., Berry et al., 1989). For instance, Noels, Pon and Clément (1996) found that bicultural individuals do not endorse both identities to the same degree at the same time. Instead, their identity profiles

vary across situations, with the separation and assimilation profiles generally best describing their acculturation in terms of situated ethnic identity (Noels et al., 1996).

Phinney (1989) scrutinised various models of ethnic identity development (e.g., Cross, 1978; Atkinson, Morten, & Sue, 1983) and further elaborated Berry's ideas on biculturality². For her, the fact that individuals' ethnic self-identification has generally been found to be stable over time (e.g., Edwards, 1992; Ethier & Deaux, 1994) does not mean that these individuals could not widely vary in their sense of belonging to the ethnic group or groups chosen, in attitudes towards these groups, and in their understanding of the meaning of their ethnicity (Phinney, 1990, 1992). Specifically, Phinney (1989, 1990) proposed a three-stage progression from unexamined ethnic identity through a period of exploration to achieved or committed ethnic identity. She investigated changes in ethnic identity along both dimensions: retention of, or identification with, the original culture, and adaptation to, or identification with a host or "new" culture (Phinney, 1998). In addition, she stressed that being a member of two cultures does not mean being between two cultures, but rather being part of both, to varying degrees (Phinney & Devich-Navarro, 1997).

In the first stage of this model, ethnic identity is unexamined or diffuse. The individual may not be interested in ethnic issues, or may have absorbed positive ethnic attitudes from their family or

other adults, or may show a preference for the majority group (Phinney, 1989). This stage is thought to continue until the individual realises that he or she is simultaneously a member of two cultures, and particularly of a minority group. The thorough exploration of one's own ethnicity does not take place until the second stage of Phinney's model. This stage may be the result of significant experiences which force awareness of ethnicity (Phinney, 1990). These experiences may include discrimination and prejudice from the majority group. To some extent, the salience and awareness of the protective nature of a particular ethnic identity and valued cultural features may increase through such experiences (Ethier & Deaux, 1994). Identity exploration culminates in the third and last stage of the process, characterised by an achieved or internalised ethnic identity. Phinney stresses that the meaning of ethnic identity achievement is different for different individuals and groups because of their different historical and personal experiences (Phinney, 1989, 1990). Minority ethnicity may be rejected completely or fully embraced, and the same is true of majority ethnicity.

Phinney (1998) also provides empirical support for the model, showing that the strength and valence of ethnic minority identity are low at the beginning of acculturation, followed by greater stabilisation of minority and majority identities as acculturation progresses. However, this does not say anything about possible behavioural or attitudinal changes that may provide the underlying

explanation of changes in ethnic identity. Although some researchers have suggested that the degree of identification with minority and majority ethnic groups may be relatively independent of the styles of acculturation people adopt for themselves (e.g., Hutnik, 1991; Noels et al., 1996), there is one conceptual model that links ethnic identity exploration and acculturation attitudes. Basing their model on Berry's acculturation typology Leong & Chou (1994), suggest that the earliest or unexamined stage is equivalent to assimilation, in that individuals at this stage wish, and perhaps try, to be part of the larger society and may deny or downplay their own ethnicity. During the second stage, they become deeply involved in exploring and understanding their own culture, and thus may appear to be oriented towards separation. Finally, with ethnic identity achievement, they accept and value both their own group and the larger society, and so appear integrated (i.e., oriented towards both the maintenance of their own culture and contacts with the larger society). However, Leong & Chou (1994) do not provide data to support their model. This reflects a more general picture where the empirical research on the dynamic nature of acculturation lags far behind the theoretical writing (Kinket & Verkuyten, 1997). Specifically, studies focusing on identity redefinition among immigrants at different stages of their acculturation process, as well as on the relationship between the personal meaning of their membership in a particular ethnic category (ethnic identity)

and their attitudes towards cultural change (acculturation strategies) are really scarce.

The interactive nature of acculturation

Although both Phinney's (1989, 1990) and Berry's (1990, 1997) models recognise the existence of environmental influences (e.g., degree of multiculturalism in the host society, perceived discrimination and prejudice) on the course of acculturational changes experienced by members of immigrant and ethnic minority groups, these factors are not explicitly integrated into either of these models. According to Bourhis et al. (1997), however, this reflects a common shortcoming of most bi-dimensional models of acculturation, i.e., the lack of importance given to how the host community can shape the acculturation preferences of minority-group members. Consequently, Bourhis et al. (1997) propose the Interactive Acculturation Model (IAM), which suggests that the acculturation strategies of ethnic-minority members are interrelated with the acculturation orientations of host-majority members, with the latter group having a stronger impact on the acculturation preferences of the former group than the converse. According to the IAM, concordance occurs when the host-community and the ethnic-minority group in question share virtually the same profile of acculturation orientations. Discordance between the host community and the minority group prevails when the profile of acculturation orienta-

tions obtained for the host and minority groups match very little or not at all.

Concordant and discordant acculturation profiles yield different relational outcomes as measured through intergroup discrimination, which is more frequently directed towards minority-group members than host-community group members. Consensual relational outcomes are predicted when both host-community members and minority-group members share either integration or assimilation options. Problematic relational outcomes emerge when the host community and the minority group experience both partial disagreement and partial agreement as regards their profile of acculturation attitudes. Host-majority members who endorse segregation and exclusion orientation towards minority-group members are likely to foster the most conflictual relational outcomes. The IAM also assumes that both problematic and conflictual relational outcomes will foster negative stereotypes concerning minority-group members and lead to discriminatory behaviours against them. However, the model predicts most intergroup conflict in encounters between exclusionist host-community members and minority-group members who have a separatist orientation. (Bourhis et al., 1997). Phinney (1998) also stressed that the intergroup climate and attitudes within the society can set the limits for the degree of integration. However, she sees the relationship between ethnic identity and acculturation strategies and experiences of discrimination in a different way; the more

perceived discrimination that is reported, the greater the separation or ethnic exploration (i.e., commitment to one's own ethnicity).

The aims of this study

This study incorporated six distinct aims:

- 1 What are the specific ethnic self-identifications (i.e., identifications of) among Russian-speaking immigrant adolescents in Finland?
- 2 What are the structure and content of their ethnic identity (i.e., do they identify independently with Russian and Finnish ethnic groups and if so, to what extent)?
- 3 Do the ethnic self-identification of Russian-speaking immigrant adolescents on the one hand, and the degree of their Russian and Finnish identity on the other, change over time during their residence in Finland? To what extent are these changes consistent with the ethnic identity stages proposed by Phinney (1989)? What is the pace of these changes?
- 4 Which of Berry's four acculturation options³ best describes Russian-speaking immigrant adolescents' acculturation as a state in terms of their ethnic identity on the one hand, and of acculturation strategies on the other?
- 5 Do the different ethnic identity dimensions and acculturation profiles observed among Russian-speaking immigrant adolescents using a bidimensional model of ethnic identification correspond to the acculturation

options observed using the acculturation strategy model?

- 6 Do the acculturation strategies of Russian-speaking immigrant adolescents correspond to the acculturation orientations of the host nationals? With what kind of relational outcomes is this relationship associated?

Methods

Participants

A total of 170 Russian-speaking immigrant adolescents aged between 12 and 19 were studied. The sample consisted of 93 boys and 77 girls who arrived in Finland between 1987 and 1996 and who resided in the region of the City of Helsinki. On the basis of reported parental ethnicity or/and migration status, 96% of these adolescents were identified as coming from families of some Finnish descent. On the basis of parental reports of education and occupational position prior to immigration, the socio-economic status (SES) of the participating families reflected a middle-class bias. However, 70% of the mothers and 56% of the fathers were unemployed in Finland at the time of the data collection. In this article, the sample of Russian-speaking adolescents was compared to native Finnish adolescents ($N = 190$).

Both samples were taken from secondary schools in the region of Helsinki during the Spring term in 1996. All secondary schools identified as having Russian-speaking immigrant pupils were contacted and invited to participate in the study. The author personally visited the schools and invited immigrant and native pupils to partici-

pate in the study at a designated time. The natives were randomly selected from the same school levels and, when possible, also from the same classes as the immigrant respondents. All the participants were informed that their participation was voluntary and that their responses would be confidential. The questionnaire was translated into Finnish and Russian from the original English version. The native pupils were given the Finnish version, and the Russian-speaking immigrants were given a choice of answering the questionnaire in Finnish or Russian, Russian being the preferred alternative. The pupils were also given a brief questionnaire with a postage-paid return envelope to take home for their parents.

Measures

All the measures used in this study were assembled by the researchers of a Comparative Study of Ethnocultural Youth (ICSEY)⁴ and were either developed for that project or taken directly or with modification from existing scales, as described below. The measures reported below are those used for this article. The reliability of the scales was generally high ranging between .53 and .90, with exception of marginalisation attitude measured among immigrants which alpha was equal to .38.

Ethnic self-identification. Ethnic self-identification of immigrant adolescents was assessed by asking the respondents to choose the ethnic label they applied to themselves, also allowing for bicultural self-identification.

Ethnic identity. Ethnic identity was assessed using a 14-item

scale modified from Phinney's ethnic identity measure (1992). This measure was designed to examine the bicultural content of ethnic identity, in this case the degree of Russian and Finnish identity. The measure included items to tap three internal components of Russian and Finnish identity, namely, an individual's sense of belonging to, attitudes towards, and evaluation of being part of the respective groups. Two factors extracted from the factor analysis were named Degree of Russian Identity and Degree of Finnish Identity, and the factor scores were used in the later analyses.

Acculturation attitudes. Twenty items were formulated by Berry and his colleagues (Berry et al., 1989) to tap acculturation attitudes among immigrant adolescents. The scale assessed assimilation, integration, separation and marginalisation acculturation attitudes in each of five domains: marriage, cultural traditions, language, social activities and friends. Four factors extracted from the factor analysis were named Assimilation, Separation, Integration and Marginalisation, and the factor scores were used in the later analyses.

Acculturation orientations of the host nationals. Seven items were formulated to assess the native Finnish adolescents' preferences for the immigrants' acculturation option. Two items on the scale assessed assimilative, two items assessed integrative, two items assessed segregative, and one item assessed exclusive acculturation orientation. On the basis of Berry's model (e.g., Berry et

al., 1987, 1989) four summed variables were constructed: Assimilation, Integration, Segregation and Exclusion, and these were used in the later analyses.

Perceived discrimination. The perceived discrimination scale was developed by the researchers and consisted of nine items: four items that assessed perceived frequency of being treated unfairly or negatively because of one's ethnic background by school peers and teachers, as well as by other adults and children or adolescents outside of school; and five items that assessed experiences of being teased or threatened, or feeling unaccepted because of one's ethnicity. A total score, calculated as a summed variable from all nine items, was used in the later analyses to assess the overall amount of perceived discrimination as experienced by the immigrant adolescents.

Results

The ethnic self-identification of 43% ($n = 72$) of the total sample was "Russian", it was "Finn" for 16% ($n = 27$), and "Ingrian Finn" for 30% ($n = 49$) of all the immigrant adolescents. Eleven percent ($n = 18$) of the sample identified themselves as being other nationalities of the former Soviet Union. Four adolescents did not identify themselves ethnically at all. The findings of the factor analysis clearly revealed that the ethnic identity of Russian-speaking immigrant adolescents consists of two dimensions, one reflecting their Russian identity and the other their Finnish identity, with both dimensions being composed of separate cognitive, evaluative

and emotional components. The two factors were orthogonal to each other and accounted for 53.5% of the common factor variance.

According to the results of a χ^2 -test, there were no differences in ethnic self-identifications among the immigrant adolescents who had spent different periods of time in Finland. However, there were clear differences in the meaning they gave to the Russian and Finnish components of their ethnic identity at different stages of their residence in Finland. According to the results of a correspondence analysis, their ethnic identity changes generally supported the three-stage progression model of ethnic identity exploration proposed by Phinney (1989). Specifically, the first stage of the ethnic identity exploration process was found to last until at least the end of the first year of residence. In this stage, the greater prevalence of the Finnish component of ethnic identity and the rejection of its Russian component was evident, which is related to unexamined ethnic identity in Phinney's model. Two clearly distinct phases were found in the second ethnic identity stage, with the first one (between the first and the second years of residence) relating to the total questioning of ethnic belonging and the second (between the second and the third years of residence) relating to finding and accepting that part of ethnic identity which had previously been rejected, together constituting the exploration stage in Phinney's model. The findings at the final stage (after three years of residence) indicated the immi-

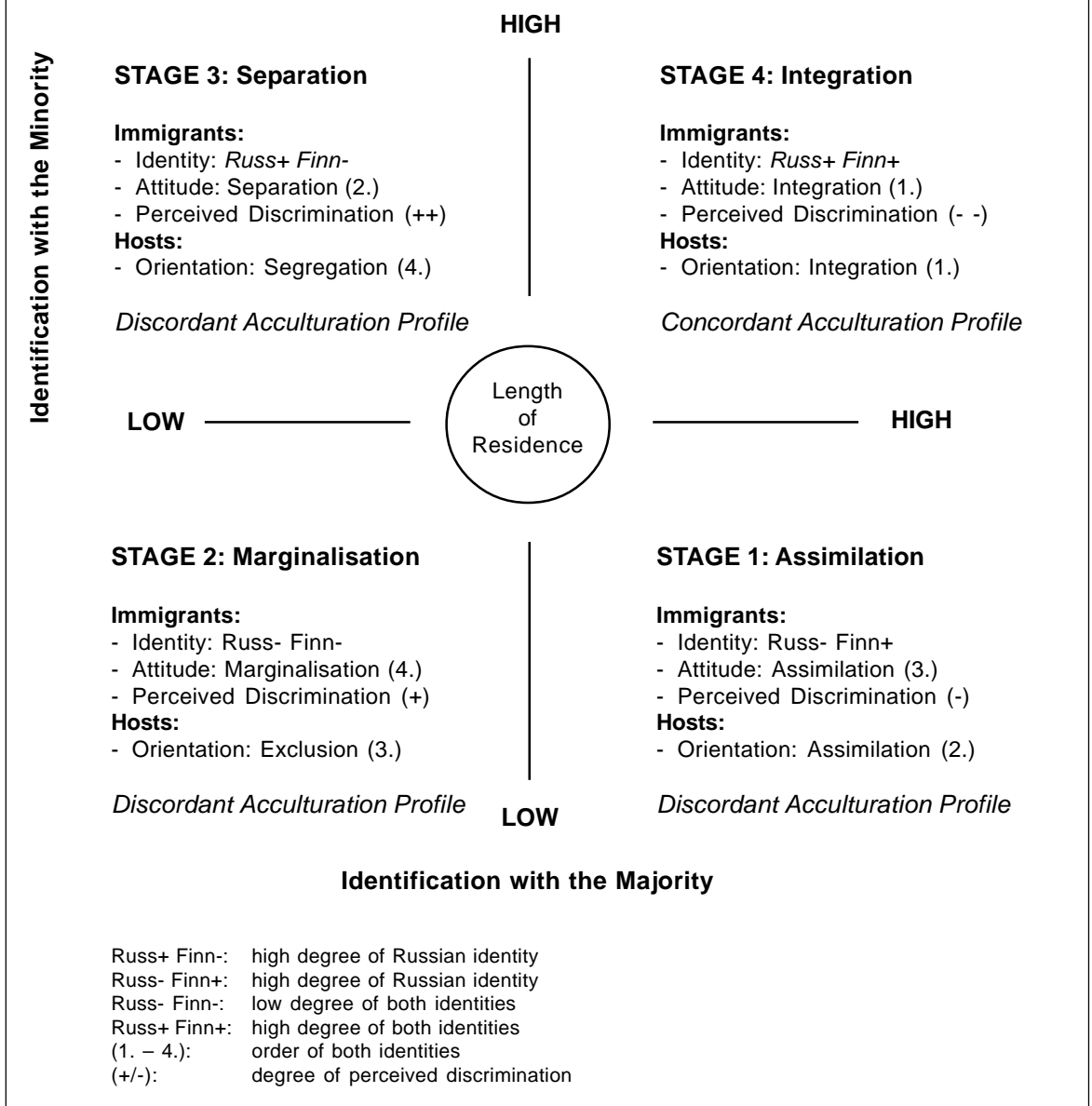
grants' strongly bi-ethnic identity with a clear preference for its Russian component, referring to achieved ethnic identity as described by Phinney (1989).

After the subjects were classified into four groups according to the degree of their Russian and Finnish identity by using a median-value split on these ethnic identity dimensions the results of Z-test showed that most of the adolescents preferred either separation ($n = 51$) or assimilation ($n = 55$) rather than integration ($n = 29$) or marginalisation ($n = 29$). In order to investigate which one of the four acculturation options best describes adolescents' acculturation in terms of acculturation strategies, *t*-tests for the paired samples were conducted. The results showed that, on the attitudinal level, the immigrant adolescents rather preferred integration ($M = 4.08$) more than any other option; a comparison between their preference for integration and their second most-preferred option (separation, $M = 2.88$) gave statistically significant results. They also preferred separation to assimilation ($M = 2.30$) or marginalisation ($M = 1.77$). One-way analyses of variance (ANOVAs) revealed that the adolescents who had a high degree of Finnish identity and a low degree of Russian identity (stage 1; assimilation profile) preferred the assimilation strategy more than those with a low degree of Finnish identity and a high degree of Russian identity. Those with high degrees of both identities (stage 4; integration profile) preferred the integration strategy more than those with low degrees of both identities (stage 2;

marginalisation profile). Those with a high degree of Russian identity and a low degree of Finnish identity (stage 3; separation profile) preferred the separation strategy more than those with a high degree of Finnish identity and a low degree of Russian identity, and also more than those with low degrees of both identities.

In order to investigate whether the different acculturation strategies of the Russian-speaking adolescents corresponded to the acculturation orientations preferred by the native Finnish adolescents and related to their perceptions of discrimination, Pearson's correlations and *t*-tests were conducted. According to the results, the more the Russian-speaking adolescents were oriented towards integration, the less perceived discrimination they reported ($r = -.21, p < .01$). Their assimilation attitudes were also slightly and negatively related to their perceptions of discrimination ($r = -.20, p < .05$), whereas the more they were oriented towards separation ($r = .38, p < .001$) or marginalisation ($r = .24, p < .01$) the more discrimination they perceived. In line with the suggestions of Bourhis et al. (1997), the acculturation orientations towards immigrants expressed by the Finnish adolescents were similarly classified into four categories: integration, assimilation, segregation and exclusion. *T*-tests for paired samples were further used in order to reveal the general acculturation preferences of the native adolescents. The results showed that, as with the immigrants, the native adolescents also preferred integration more than any other option ($M = 4.09$). How-

Figure 1. Associations between the ethnic identity of the Russian-speaking immigrant adolescents, their acculturation attitudes, perceived discrimination and the acculturation orientations preferred by the native Finnish adolescents.

ever, in contrast to the immigrants, the natives preferred the assimilation orientation ($M = 2.96$) more than segregation ($M = 1.88$) or exclusion ($M = 2.65$).

Mainly for theoretical and future research reasons, the results of all the analyses were united as presented in Figure 1 (the acculturation orientations of the host na-

tionsals were placed in the figure according to their content and theoretical position in Berry's 2x2 typology, whereas the position of the variables measured in

the immigrant sample was based on empirically-tested relationships between the immigrants' ethnic identity, acculturation attitudes and perceived discrimination as reported above). As can be seen in the Figure 1, the associations between the variables seem to be consistent with the predictions outlined in the Interactive Acculturation Model (Bourhis et al., 1997). In particular, partial discordance in acculturation options between the host nationals and the immigrant group (compare the order of preferences among the immigrants and the natives) seems to yield "problematic relational outcomes" (i.e., more perceived discrimination in the cell in which the order of preferences is different). This discordance seems to be characteristic of only the first three stages of ethnic identity exploration found among the immigrant adolescents, and to disappear in the last stage when they identified highly with both groups and were more oriented towards the acculturation attitude which corresponded best to the acculturation orientation most preferred by the host nationals (i.e., integration). The concordant acculturation profile observable among the immigrants and host nationals in this fourth stage of the ethnic identity exploration model also seems to result in the most "consensual relational outcome" (i.e., least perceived discrimination).

Discussion

The results of this study indicated a wide variation in the ethnic self-identification of Russian-speak-

ing immigrant adolescents in Finland. They also revealed that their ethnic identity is composed of two clearly independent dimensions, one reflecting their Russian identity and the other their Finnish identity, corresponding to the findings of Sayegh & Lasry (1993) and Sanchez & Fernandez (1993). The results of this study did not explain the different ethnic self-identifications observed among these adolescents. The complexity of mixed ethnicity seems enormous, as many factors can be argued to affect identification in any one individual. According to Sprott (1994), such factors may be related to the ethnic composition of the family genealogy and to attitudes towards ancestors, to the residential history of the family of origin over time, to ethnic-oriented life experiences, to the importance the individual places on ethnic heritage, and to the larger forces of culture change that influence ethnic groups and regions. Furthermore, subjective ethnic-group membership and more symbolic identity processes may compensate for the loss of cultural content in maintaining social-group boundaries (Sprott, 1994). As far as this study is concerned, we also can only speculate about the processes behind Finnish ethnic identification among the Russian-speaking adolescents in question. However, it seems reasonable to base such speculations on the arguments provided by Laari (1997) regarding strong Finnish identification generally characteristic of returnees from the former Soviet Union in Finland. Specifically, she mentions four factors that may explain

their strong sense of belonging to the Finnish group: institutionalisation of ethnicity in the former Soviet Union so that it formed a significant social, statistical and juridical category; the Finnish language spoken among and the Lutheran religion actively practised mostly by elderly people; and a so-called "common history of suffering" characteristic of their life, especially before and after World War II (Laari, 1997, pp. 305–306).

There were no differences in ethnic self-identification among the immigrant adolescents who had lived for different periods of time in Finland, supporting the notion of the general stability of the self-concept as proposed by Edwards (1992) and Ethier & Deaux (1994). However, there were clear differences in the meaning the immigrants gave to the Russian and Finnish components of their ethnic identity at different stages of their residence in Finland. These results show the need for a clear distinction between different aspects of ethnic identification, specifically between self-identification (identification of) on the one hand and the degree of identification with an ethnic category on the other, as suggested by Lange (1989). The ethnic identity of the Russian-speaking immigrant adolescent subjects of this study seemed to follow the three-stage progression model of ethnic identity exploration proposed by Phinney (1989). The results of this study also provided some interesting empirical evidence for assigning different stages of identity exploration to specific time points in the acculturation process.

In the first stage of the ethnic-identity exploration process (until at least the end of the first year of residence), the degree of the Finnish component of ethnic identity and the rejection of the Russian component were both of a greater magnitude than could be expected on the basis of the strong Russian socialisation of these adolescents. This strong preference for the dominant culture, in this case the Finnish culture, thus seems to support the models proposed by Cross (1978) and Atkinson et al. (1983), who perceived such a preference as characteristic of minorities in early stages of ethnic-identity development. This first stage of ethnic-identity exploration is called unexamined in Phinney's (1989) model. For her and Sue & Sue (1990), unexamined ethnic identity can be expressed in many different ways, a clear preference for the majority group being only one. Other ways include the absorption of positive ethnic attitudes from the family (Phinney, 1989). Normally, this would imply preference for different ethnic groups, but in view of the multi-ethnic background of the particular immigrant group studied, it is quite possible that the preferred ethnic group would be the same. The appropriate cultural context in Finland could easily activate positive attitudes among the adolescents towards their Finnish family roots. The great amount of discussion in Russia, Estonia and other parts of the former Soviet Union about remigration, returnee status and Finnish community membership of people of Finnish descent also may strongly influence young

Russian-speaking immigrants. Whether it is due to the positive attitudes absorbed from the family or to a preference for the majority group, the strong emphasis on Finnishness among these adolescents leaves the Russian part of their ethnic identity unexplored. In this respect, their ethnic identity is still unexamined.

With respect to the second ethnic-identity stage of Phinney's model, support was found for two clearly distinct phases, with the first one (between the first and second years of residence) relating to the total questioning of one's own ethnic belonging and the second (between the second and third years of residence) relating to finding and accepting that part of one's own ethnic identity which had previously been rejected. These two phases also fit well with the "encounter" and "immersion" stages of ethnic identity suggested by Cross (1978), and the "dissonance" and "resistance" stages proposed by Atkinson et al. (1983) and Sue & Sue (1990). According to social identity theory, being a member of a minority group poses a threat to one's self-concept that can be counteracted by accentuating positive distinctiveness (Tajfel, 1981). In Phinney's model, the second stage of ethnic identity exploration in particular has been related to individual experience of being a member of a minority group (e.g., perceiving discrimination), which can force awareness of ethnicity (Phinney, 1990). Irrespective of the fact that many of the Russian-speaking immigrants recently migrated to Finland and have some Finnish roots, the attitudes of the

host population towards them have been found to deteriorate continuously (Jaakkola, 1999). Thus, the adolescents' accentuation of their Russian identity observed in the second phase of the second stage might be seen as their reaction to the negative stereotypes that they start to perceive after some time in Finnish society.

Some evidence for this assumption was also found from the other results of this study. In particular, the adolescents who had a low degree of Finnish identity (the first and second phases of the second stage) were also more oriented towards marginalisation or separation and perceived more discrimination than those who preferred the integration or assimilation options. It could be argued that those with less orientation towards integration or assimilation are more likely to be discriminated against than those who are well integrated or assimilated. However, although cross-sectional data do not permit evaluation of the two paths in this relationship, previous research indicates the opposite causal direction, i.e., discrimination causes acculturation preferences and plays a significant role in the preservation of minority identity among immigrants (e.g., Bourhis et al., 1997). A strong commitment to one's own reference group and its cultural values, together with support received from an ethnic community, may actually provide a sense of group solidarity in the face of discrimination, and promote psychological adaptation.

It has been stressed that the meaning of ethnic-identity achievement varies for different

groups because of their particular historical and migration experiences (Phinney, 1989, 1990). With respect to the immigrant group in this study, the findings for the final stage (after three years of residence) indicate a bi-ethnic identity with a clear preference for the Russian component. This stage could be considered the achieved ethnic identity described by Phinney (1989), because it represents bi-ethnic identity with a more realistic balance between the components. By this stage, immigrants seem to have learned to recognise better the different components of their ethnic identity and to have tested it to see if it fits the new cultural environment better. However, the ethnic-identity process "amounts to a continuous defining and redefining, evaluating and re-evaluating of oneself on the basis of one's past and present experiences, ideals, wishing, dreaming and intending the future, internalising as well as rejecting definitions and evaluations suggested or imposed by others" (Lange & Westin, 1985, p. 18). As a consequence, the process of ethnic-identity exploration observed among the adolescents in this study will most probably continue and form cycles, as proposed by Phinney (1990).

Literature on acculturation emphasises the greater psychological benefits for immigrants of inte-

gration and biculturalism, in contrast to assimilation, separation, or marginalisation and monoculturalism (e.g., Berry, 1997). This issue also is of great importance for the future of multiculturalism in Finnish society. How this issue is approached is related to the type of society now developing in Finland, and depends on two factors: the integration policies of and attitudes towards foreigners within Finnish society on the one hand, and the immigrants' resources and motivation for integration on the other. Given the existing data on relationships between the immigrants' ethnic identity, attitudes and perceived discrimination on the one hand, and the acculturation preferences expressed by the young host nationals on the other, we can speculate about the probable future. When asked about their commitment to the minority and majority groups, and about their preferences for acculturation, the Russian-speaking adolescents answered differently depending on what acculturation aspect was in question, their ethnic identity or acculturation strategies. For most of them, their most declared identity was either more Russian or more Finnish, whereas for both the host national and the Russian-speaking adolescents, the most preferred acculturation option on an attitudinal level was integration.

However, this 'concordant' acculturation profile was most clear-

ly visible among the immigrants who had lived longer in Finland and who had therefore reached the fourth stage of the ethnic-identity exploration process. This profile also seemed to be associated with the most 'consensual relational outcome' (i.e., least perceived discrimination), and therefore also seemed to challenge the attitudinal and behavioural patterns and stereotypes of both the host nationals and the immigrants. Thus, preference for the integration option suggests greater tolerance and openness among the host nationals, and motivation for cultural adjustment and integration among the immigrants. The recent results of Jaakkola's survey (1999), according to which the attitudes of native Finns towards immigrants became more positive from 1993 to 1998, give us hope that the present development in Finland may make such processes more likely. However, the attitudes of native Finns towards immigrants were still more intolerant in 1998 than in 1987, when Finland did not have much experience of immigration (Jaakkola, 1999). For real integration to take place and a pluralist, multicultural society to be achieved, more effort needs to be made to promote a better understanding and appreciation of the different cultures and languages existing side by side in Finnish society.

Notes

1 In this study, to avoid wrong labelling and generalisation, the Russian-speaking adolescents were, as a rule,

referred to by the larger term "immigrants", while the term "remigrants" was used when the specific migra-

tion or ethnic background of most of them had to be emphasised and acknowledged.

- 2 In speaking about biculturality, Phinney (1989, 1990) does not refer to the individuals' subjective experience of having achieved bicultural identity. Rather, the label is meant to refer to those individuals who are in extensive contact with two cultures (i.e., their native and non-native cultures) irrespective of their degree of identification with these cultures, and therefore also of their position in Berry's acculturation typology.
- 3 Various terms (e.g., modes, styles, strategies, options, preferences) have been used to describe acculturation responses of individuals, while using Berry's model (Berry et al., 1987, 1989) based on the measurement of strategies/attitudes. The term "acculturation option" was preferred here over the others in order to use Berry's four-fold typology when referring to individuals' acculturation responses on two different acculturation measures, i.e., ethnic identification and acculturation strategies.
- 4 John Berry & Kyunghwa Kwak (Canada), Karmela Liebkind (Finland), Jean Phinney (USA), Colette Sabatier (France), David L. Sam (Norway), Charles Westin & Erkki Virta (Sweden).

References

- Atkinson, D., Morten, G., & Sue, D.** (1983). *Counseling American minorities*. Dubuque, IA: Wm. C. Brown.
- Berry, J. W.** (1990). Psychology of acculturation. In J. Berman (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation, 1989: Cross-cultural perspectives. Current theory and research in motivation, Vol. 37* (pp. 201–234). Lincoln: University of Nebraska Press.
- Berry, J. W.** (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5–34.
- Berry, J. W., Kim, U., Minde, T., & Mok, D.** (1987). Comparative studies of acculturative stress. *International Migration Review*, 21(3), 491–511.
- Berry, J. W., Kim, U., Power, S., Young, M., & Bujaki, M.** (1989). Acculturation attitudes in plural societies. *Applied Psychology: An International Review*, 38, 185–206.
- Bourhis, R. Y., Moïse, L. C., Perreault, S., & Senécal, S.** (1997). Towards an interactive acculturation model: A social-psychological approach. *International Journal of Psychology*, 32(6), 369–386.
- Central Population Register** (2000). *Foreigners residing permanently in Finland 31.12. 1999*. Helsinki: Central Population Register.
- CRI (97) 51.** (1997). *ECRI's country-by-country approach: Report on Finland*. ECRI.
- Cross, W.** (1978). The Thomas and Cross models of psychological nigrescence: A literature review. *Journal of Black Psychology*, 4, 13–31.
- Der-Karabetian, A.** (1980). Relation of two cultural identities of Armenian-Americans. *Psychological Reports*, 47, 123–128.
- Edwards, J.** (1992). Language in group and individual identity. In G. Breakwell (Ed.), *Social psychology of identity and the self concept* (pp. 129–146). London: Surrey University Press.
- Ethier, K. A., & Deaux, K.** (1994). Negotiating social identity when contexts change: Maintaining identification and responding to threat. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(2), 243–251.
- Eurobarometer Opinion Poll No 47.1.** (1998). *Racism and xenophobia in Europe. Eurobarometer Opinion Poll No 47.1*. European Commission.
- Gordon, M. M.** (1964). *Assimilation in American life*. New York: Oxford University Press.
- Graves, T.** (1967). Psychological acculturation in a tri-ethnic community. *South-Western Journal of Anthropology*, 23, 337–350.
- Helakorpi, S., Uutela, A., Prättälä, R., & Puska, P.** (1996). *Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen, kevät 1996 (Health behavior among Finnish adult population, spring 1996)*. Publications of the National Public Health Institute B 12/1996. Helsinki: National Public Health Institute.
- Hutnik, N.** (1986). Patterns of ethnic minority identification and modes of social adaptation. *Ethnic and Racial Studies*, 9(2), 150–167.
- Hutnik, N.** (1991). *Ethnic minority identity. A social psychological perspective*. Oxford: Clarendon Press.
- Jaakkola, M.** (1999). *Maahanmuutto ja etniset asenteet. Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin 1987–1999. (Immigration and ethnic attitudes. The attitudes of Finns towards foreigners 1987–1999)*. Labor political research 213. Helsinki: Edita.
- Kinket, B., & Verkuyten, M.** (1997). Levels of ethnic self-identification and social context. *Social Psychology Quarterly*, 60(4), 338–354.
- Kyntäjä, E.** (1997). Ethnic remigration from the former Soviet Union to Finland – Patterns of ethnic identity and acculturation among the Ingrian Finns. *Yearbook of Population Research in Finland*, 34, 102–113.
- Kyntäjä, E., & Kulu, H.** (1998). *Muutonäkymät Venäjältä ja Baltian maista Suomeen. (The views on immigration from Russia and the Baltic states to Finland)*. Siirtolaisuustutkimuksia A20 (Migration Studies A20). Turku: Siirtolaisuusinstituutti (The Migration Institute).
- Laari, O.** (1997). Suomi ja inkerinsuomalaiset – Etnisyys velvoittaa. (Finland and Ingrian Finns – The ethnicity obligates). *Tiede & Edistys (Science and Progress)*, 4, 302–316.
- LaFromboise, T., Coleman, H., & Gerton, J.** (1993). Psychological

- impact of biculturalism: Evidence and theory. *Psychological Bulletin*, 114(3), 395–412.
- Lambert, W. E., Mermigis, L., & Taylor, D. M.** (1986). Greek Canadians' attitudes toward own group and other Canadian ethnic groups: A test of the multiculturalism hypothesis. *Canadian Journal of Behavioral Science*, 18, 35–51.
- Lange, A.** (1989). Identifications, perceived cultural distance and stereotypes in Yugoslav and Turkish youth in Stockholm. In K. Liebkind (Ed.), *New identities in Europe. Immigrant ancestry and the ethnic identity of youth* (pp. 169–218). Aldershot, England: Gower.
- Lange, A., & Westin, C.** (1985). *The generative mode of explanation in social psychological theories of race and ethnic relations. Research group on ethnic relations, social cognition and cross-cultural psychology. Dept. of Education and Centre for Research in International Migration and Ethnic Relations. Report No 6.* Stockholm, Sweden: University of Stockholm.
- Leong, F., & Chou, E.** (1994). The role of ethnic identity and acculturation in the vocational behavior of Asian Americans: An integrative review. *Journal of Vocational Behavior*, 44, 155–172.
- Liebkind, K.** (1992). Ethnic identity – Challenging the boundaries of social psychology. In G. M. Breakwell (Ed.), *Social psychology of identity and the self-concept* (pp. 147–185). London: Surrey University Press.
- Liebkind, K., & Jasinskaja-Lahti, I.** (2000). The influence of experiences of discrimination on psychological stress: A comparison of seven immigrant groups. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 10(1), 1–16.
- Ministry of Labour** (1999). *Foreign labour force in Finland, 31.12.1997.* Työministeriö (Ministry of Labour), Helsinki.
- Nevalainen, P.** (1992). Inkerinmaan ja inkeriläisten vaiheet 1900-luvulla. (The history of Ingria and Ingrians in the 19th century). In P. Nevalainen & H. Silvo (Eds.), *Inkeri (Ingria)* (pp. 234–299). Helsinki: SKS.
- Noels, K. A., Pon, G., & Clément, R.** (1996). Language, identity, and adjustment. The role of linguistic self-confidence in the acculturation process. *Journal of Language and Social Psychology*, 15(3), 246–264.
- Nylund-Oja, M., Pentikäinen, J., Horn, F., Jaakkola, M., & Yli-Vakkuri, L.** (1995). Finnish emigration and immigration. In J. Pentikäinen & M. Hiltunen (Eds.), *Cultural minorities in Finland. An overview towards cultural policy* (pp. 173–228). Helsinki: Printing Team Sivén Oy.
- Phinney, J. S.** (1989). Stages of ethnic identity in minority group adolescents. *Journal of Early Adolescence*, 9, 34–49.
- Phinney, J. S.** (1990). Ethnic identity in adolescents and adults: Review of research. *Psychological Bulletin*, 108(3), 499–514.
- Phinney, J. S.** (1992). The Multigroup Ethnic Identity Measure: A new scale for use with diverse groups. *Journal of Adolescent Research*, 7(2), 156–176.
- Phinney, J. S.** (1998). Ethnic identity and acculturation. Paper presented at the Conference on Acculturation, University of San Francisco.
- Phinney, J. S., & Devich-Navarro, M.** (1997). Variations in bicultural identification among African American and Mexican American adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 7(1), 3–32.
- Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M.** (1936). Memorandum on the study of acculturation. *American Anthropologist*, 38, 149–152.
- Sanchez, J. I., & Fernandez, D. M.** (1993). Acculturative stress among Hispanics: A bidimensional model of ethnic identification. *Journal of Applied Social Psychology*, 23(8), 654–668.
- Sayegh, L., & Lasry, J.-C.** (1993). Immigrants' adaptation in Canada: Assimilation, acculturation, and orthogonal cultural identification. *Canadian Psychology*, 34(1), 98–109.
- Sprott, J. E.** (1994). "Symbolic ethnicity" and Alaska natives of mixed ancestry living in Anchorage: Enduring group or a sign of impending assimilation? *Human Organization*, 53(4), 311–322.
- Sue, D. W., & Sue, D.** (1990). *Counseling the culturally different: Theory and practice.* New York: John Wiley & Sons.
- Söderling, I.** (1997). *Maahanmuuttoa-senteet ja elämän hallinta (The attitudes towards immigration and life mastering).* Väestöntutkimuslaitoksen julkaisuja D 30/1997 (Publications of the Department of Population Research D 30/1007). Helsinki: Väestöliitto (Population Union).
- Tajfel, H.** (1981). *Human groups and social categories. Studies in social psychology.* Cambridge: Cambridge University Press.
- Turner, J. C., Hogg, M. A., Oakes, P. J., Reicher, S. D., & Wetherell, M. S.** (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory.* Oxford: Basil Blackwell.
- Zak, I.** (1973). Dimensions of Jewish-American identity. *Psychological Reports*, 33, 891–900.
- Zak, I.** (1976). Structure of ethnic identity of Arab-Israeli students. *Psychological Reports*, 38, 339–246.

Suomalaisuus – ranskalaisuus

Toisen kulttuurin omaksumisesta ja oman säilyttämisestä

Henriikka Hoffrén

”Missään muukalainen ei ole vieraampi kuin Ranskassa. Ja silti missään ei ole parempi olla muukalaisena kuin Ranskassa.”¹

Tämä artikkeli pohjautuu sosiologian pro gradu -työhöni, jonka aiheena ovat Ranskassa asuvat suomalaiset. Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää Ranskassa Grenoblen alueella asuvien suomalaisten yleispiirteitä: keitä he ovat, kauanko he ovat maassa asuneet, kuinka hyvin he ovat paikalliseen kulttuuriin sopeutuneet ja millä tavalla suomalaisuus tulee esille heidän jokapäiväisessä elämässään. Näitä kysymyksiä tarkastelen työssäni kolmen eri teema-alueen avulla, joista ensimmäinen on akkulturaatio eli sopeutumisprosessi vieraaseen kulttuuriin. Toinen on etninen identiteetti eli suomalaisuuden ilmeneminen. Kolmas on siirtolaisten naisvaltaisuus ja tätä kautta joskus ongelmaksikin muodostuva kulttuurien erilaisuus naisen aseman suhteen.

Henriikka Hoffrén, yhteiskuntatieteiden ylioppilas, Jyväskylän yliopisto. Artikkelin perustuu kirjoittajan pro gradu -työhön Suomalaiset Ranskassa.

Suomesta Ranskaan suuntautunut siirtolaisuus on tyyppillistä Keski-Eurooppaan suuntautunutta muuttoliikettä. Eurooppaan muuttajien muuttomotiivit ovat taloudellisia tekijöitä enemmän liittyneet joko ihmissuhteisiin tai itsensä kehittämiseen. Siirtolaiseksi lähdön syy ei ole kotimaassa, vaan ulkomaan houkuttelee muuttamaan. Yli puolet Euroopassa asuvista suomalaisista on aviossa vierasmaalaisen kanssa, ja tämä on yksi motiivi muuttoon. Toinen motiivi on opiskelu tai kielitaidon parantaminen. Työhön liittyvät tekijät ovat olleet motiivina vain noin kymmeneksellä lähtijöistä. Avioituminen on tärkein motiivi Ranskaan muuttaneiden kohdalla.² Vuosina 1968–1979 Ranskaan muuttaneista 78% oli naisia.³ Yleisesti ottaen naiset ovat muuttaneet aviositeiden vuoksi, miehet on saanut lähtemään paremmat työmahdollisuudet.

Aineiston tutkimustani varten keräsin opiskellessani lukuvuonna 1998–1999 Ranskassa, Grenoblessa lähellä Alppeja. Grenoble on Ranskan noin kymmeneksi suurin kaupunki, jonka alueella asukkaita on noin 300 000. Kuten varsinkin kaikki eteläisen Ranskan kaupungit,

Grenoblekin on asukkailtaan varsin monikulttuurinen⁴. Muista siirtolaisryhmistä suomalaiset erottuvat siinä, etteivät he asu ja toimi siellä perinteisen siirtolaisryhmän tavoin. Harvat suomalaiset ovat lähinnä yksittäisiä tapauksia Ranskan monikulttuuristen siirtolaisryhmien joukossa; pohjoismaiset siirtolaiset voisikin luokitella siirtolaisten eliitiksi, sillä heitä ei ole useinkaan saanut maahan muuttamaan parempi elintaso vaan lähinnä henkilökohtaiset syyt. Pääasiallisena aiheistona oli kyselykaavake, jonka lähetin yhteensä 40:lle, joista 28 oli naisia ja 12 miehiä. Näistä yhdeksän oli pariskuntia. Vastauksia sain yhteensä 27 kappaletta. Lisäksi haastattelin viittä naista ja yhtä miestä. Iältään vastaajat olivat 27–61-vuotiaita, ja kaikki olivat avo- tai avioliitossa. Naisista kaksi kolmasosaa oli naimisissa ranskalaisen kanssa, loput suomalaisen. Miehistä kaikki lukuunottamatta yhtä olivat naimisissa suomalaisen kanssa. Siirtolaisuus tavalliseen ranskalaiseen kaupunkiin näyttää olevan erittäin perhekeskeistä, koska toisin kuin suurkaupungeissa kuten Ranskan kohdalla Pariisissa, joka houkuttelee paljonkin nuoria lähtijöitä, ei Grenoblessa ole mitään

sinne erikseen houkuttelevaa. Tämän vuoksi siellä ei ole myöskään kovin nuoria henkilöitä vakituisesti asumassa.

Suurin osa kyselyyn osallistuneista oli korkeakoulutettuja. Varsinaisesta ”aivoviennistä” ei kuitenkaan ole kyse varsinkaan naisten kohdalla; korkeasti koulutetut naiset ovat usein jo opiskeluvaiheessa hakeutuneet ulkomaille ainakin tilapäisesti usein kieltä opiskelemaan. Monilla Ranskaan muuttajilla onkin ollut jonkinlaisista kulttuurista kiinnostusta Ranskaa kohtaan jo ennen siirtolaisuusaikaa, varsinkin ranskalaisen kanssa avioituneilla. Naisista reilu puolet oli korkeakoulutettuja, miehistä yksi. Yleisesti ottaen koulutustaso oli suhteellisen korkea. Miehistä kaikki harjoittivat samaa ammattia Ranskassa kuin ennen lähtöään Suomesta. Naisilla vain kuudella tilanne oli sama, tosin monet olivat ennen muuttoaan vielä opiskelijoita. Mikä kuitenkin on tärkeä huomata, on niiden naisten osuus, jotka Ranskaan muutettuaan ovat jääneet pääasiallisesti ”kotirouviksi”. Huomattavaa on myös se, että kotirouvuus ei tarkoita välttämättä kotiäitiyttä. Suomalaisen puolison kanssa naimisissa olevista lähes kaikki olivat jääneet muuton jälkeen kotiin. Miehen työn mukana muuttaminen näyttäisi siis ainakin oleskelun aluksi merkitsevän naisen kotiin jäämistä jo pelkästään kielitaidottomuuden takia. Näiden naisten miehillä kielitaito ei ole yleensä yhtään sen parempi, mutta kielitaidottomuus ei ole työntöön esteenä heidän työskennellessään yrityksissä tai yhteisöissä, joissa työkielenä on pelkästään tai myös englanti.

Suomalaisten Ranskassa asuma aika vaihteli vastaajilla neljässtä kuukaudesta 37 vuoteen siten, että iäkkäimmät naiset olivat asuneet siellä pisimpään. Suomalaisen puolison kanssa elävät naiset olivat asuneet maassa keskimäärin kolme ja puoli vuotta, kun taas ranskalaisen puolison kanssa elävät kahdesta ja puolesta vuodesta 37 vuoteen; näistä suurin osa oli asunut Ranskassa yli kymmenen vuotta. Suomalaiset miehet ovat asuneet Ranskassa keskimäärin kolme ja puoli vuotta. Vastaajista yhdeksäntoista oli asunut ennen Ranskaan muuttoaan aikaisemmin ulkomaille tai lyhyemmän aikaa Ranskassa, näistä kahdeksan oli asunut Ranskan lisäksi useammassa kuin yhdessä maassa. Useimmiten ulkomaille asuminen on kestänyt yhden vuoden ja on ollut opiskeluun liittyvää. Lyhytkin aikaisempi ulkomaille asuminen helpottaa lähtemistä ja myös sopeutumista. Näyttäisi siis siltä, että siirtolaiseksi hakeutuminen edellyttää eräänlaista kansainvälistä mentaliteettiä, jossa Suomi ei ole maailman napa, vaan muut maat ja kulttuurit nähdään myönteisinä myös oman elämän ympäristöinä.⁵

Yleisin syy muuttoon naisilla oli ranskalainen puoliso, toiseksi yleisin syy muuttoon oli suomalaisen puolison työ. Miehillä pääasiallinen muutosyö oli mielenkiintoinen työ. Huomattavaa tässä on, että naisten Ranskaan muuton syynä on mies, joko suomalainen tai ranskalainen. Miehet taas muuttivat hyvien työtarjouksien perässä. Varsinkin suomalaisen puolison kanssa muuttaneet naiset ovat riskialttiita sopeutumisvaikeuksille, koska uusi yhteis-

kunta ei heti välttämättä pysty tarjoamaan kiinnittymiskohtaa kodin ulkopuolista aktiviteettia omaamattomille naisille. Sillä, kenen takia varsinaisesti ulkomaille lähdetään, on helpompaa uusien kokemusten vain odottaessa kokijaansa. Mukana tulijan on itse luotava oma aktiviteettinsa.

Ulkomailla asumiseen vastajista vajaa puolet ei ollut varautunut mitenkään. Neljännes muuttajista osasi ranskan kieltä ennen muuttoa, ja muutamat olivat käyneet kielikurssilla ja tutustuneet kirjallisuuteen. Jotkut olivat maininneet valmistautumiseen ystävien neuvot sekä avoimen ja ennakkoluulottoman mielen, jota voi pitää perusedellytyksenä ulkomaille muuttoon ja sinne sopeutumiseen. Kun suomalaispariskunnat ovat muuttaneet Ranskaan, lähtö on yleensä ollut varsin nopeaa eikä aika henkiseen valmistautumiseen välttämättä käytännön asioiden hoidolta juurikaan jää. Naisilla, jotka ovat muuttaneet asumaan Ranskaan ranskalaisen puolisonsa luokse, itse muuttaminen on saattanut olla useammankin vuoden prosessi, jolloin valmistautumiseen on jäänyt aikaa. Nopeassa lähdössä kaikkia uudessa maassa eteen tulevia asioita ei ehdi kuvitella; hitaassa valmistautumisessa usein tietää hyvin, mitä tuleman pitää.

Sopeutuminen

Siirtolaisten ja erilaisten vähemmistöryhmien sopeutumista uuteen ja vieraaseen kulttuuriin on tutkittu usein akkulturaatioprosessin avulla sekä ryhmätasolla

vähemmistöryhmän sopeutumisen ympäröivään kulttuuriin että yksilötasolla, josta akkulturaatio-prosessin katsotaan alkavan.⁶ Ryhmätason akkulturaatio koskee taloudellisia, sosiaalisia, kulttuurisia ja poliittisia muutoksia, yksilötason muutokset tapahtuvat käyttäytymisessä, arvoissa, asenteissa ja identiteetissä.⁷ Perinteisesti akkulturaation on nähty etenevän suoraviivaisena prosessina siten, että ulkomaalainen omaksuu ensin valtakulttuurin ulkoiset piirteet ja niiden puolesta sopeuduttuaan sisäiset piirteet kuten arvot ja normit. Vasta sisäisesti akkulturoiduttuaan siirtolainen samastuu valtaväestöön ja tulee sen osaksi. Yleensä kuitenkin akkulturaatio ei ole suoraviivainen prosessi kohti kehittyneempää sopeutumista, vaan se kohtaa esteitä ja takaukia. Yksilö voi myös joillakin elämän alueilla olla sopeutunut hyvin, toisilla taas ei lainkaan.⁸ Pitkällä aikavälillä voidaan tarkastella eri akkulturaation vaiheita. Ensimmäisessä vaiheessa muuttaja tavoittelee yhdenmukaisuutta valtakulttuurin kanssa, ja oma kulttuuri jää pienempään arvoon. Toista vaihetta leimaa ristiriitaisuus, valtakulttuuriin suhtaudutaan kriittisesti kuten omaankin, jota saattaa seurata valtakulttuurin vastustaminen ja keskittyminen omaan kulttuuriin. Kolmannelle vaiheelle on tyypillistä itsetutkiskelu, jolloin maahanmuuttaja suhteuttaa omaa kulttuuriaan valtakulttuuriin. Viimeisessä vaiheessa hän näkee molempien kulttuurien hyvät ja huonot puolet ja pystyy arvostamaan molempia.⁹

Akkulturaatiota voi tarkastella myös kulttuuritietoisuuden ja et-

nisen lojaalisuuden perusteella. Kulttuuritietoisuudella tarkoitetaan tietoa, joka siirtolaisella on omasta etnisestä kulttuuristaan ja vastaanottavasta maasta. Lojaalisuus tarkoittaa siirtolaisen preferenssiä joko oman maan tai valtakulttuurin suuntaan. Preferenssin suunta ja laatu määräävät akkulturoitumisen asteen, jota mitataan yksilön aktiviteeteilla. Niinpä siirtolainen, joka hakee ystävänsä omasta etnisestä pienryhmästä, ei ole akkulturoitunut, vaan hänen etninen lojaalisuutensa suuntautuu oman ryhmän suuntaan. Mikäli toiminta suuntautuu valtakulttuurin tarjoamiin aktiviteetteihin, vaikka oman etnisen ryhmän aktiviteetteja olisi tarjolla, on siirtolainen hyvin akkulturoitunut.¹⁰

Erityisen tärkeää sopeutumisen kululle ovat siirtolaisen sosiaaliset verkostot. Mitä enemmän ne koostuvat kanta-asukkaista, sitä todennäköisempi on kokonaisvaltainen sosiokulttuurinen sopeutuminen uuteen ympäristöön. Oma etninen alakulttuuri on tärkeä vaihtoehto sosiaaliselle osallistumiselle uuteen ympäristöön. Tämä voi kuitenkin muodostua esteeksi onnistuneelle sopeutumiselle vastaanottavan yhteiskunnan puitteissa. Alakulttuurilla on kuitenkin positiivinen merkitys sopeutumisessa antamalla taustatukea ja auttamalla pitämään yllä omaa identiteettiä ristiriitaisien vaikutteiden keskellä. Monet siirtolaisen kokemat ongelmat kuten koti-ikävä ovat sen laatuksia, että vain toinen suomalainen voi ne todella ymmärtää. Siksi suomalainen ystävä on monelle tärkeä, samoin äidinkielen taidon ylläpitämiseksi¹¹. Väli-

aikaisesti oleskeleville omaa kansallisuutta olevat ystävät ovat tärkeitä viihtymisen kannalta; heillä myös asenne isäntämaata kohtaan muuttuu usein negatiiviseksi.¹² Kontaktit muihin suomalaisiin riippuvat asuinpaikasta, elämäntilanteesta, siirtolaisuusajasta sekä yksilön halusta ja kyvystä solmia tuttavuuksia. Toiset ovat sosiaalisempia ja seurallisempiä kuin toiset, monien mielestä myös suomalaisuus eli sama etninen tausta ei yksin riitä syyksi ystävyteen. Kuitenkin kontaktit oman maan kansalaisten kanssa ovat tärkeitä erityisesti siirtolaisuuden psykologisen, sosiaalisen ja kulttuurisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä¹³.

Integraatiomotivaatiota on tutkittu siirtolaisuuden pysyvyydellä. Ranskalaisten puolisoiden kanssa elävät vastasivat kaikki asuvansa pysyvästi Ranskassa osan ilmoittaen, etteivät he edes harkitse Suomeen muuttoa, osan vastatessa kaiken olevan mahdollista esimerkiksi tilanteessa, jossa he jäävät yksin. Suomalaisen puolison kanssa elävistä kukaan ei vastannut asuvansa Ranskassa niin pysyvästi, että kuvittelisi jäävänsä sinne loppuelämäkseen. Kaikilla suomalaispareilla muutto pysyvästi Suomeen oli suunnitelmassa mukana muttei välttämättä lähiaikojen suunnitelmissa, osa oli tullut muutamaksi vuodeksi kokeilemaan ulkomailla asumista. Suomalaisparit ovatkin tyypillisiä uuden siirtolaisuuden edustajia, joiden lähtömotiivina ei ole parempi taloudellinen toimeentulo vaan myös elämäntekemuksen kartuttaminen muuttamalla ulkomailla vietetyllä siirtolaisvuodella. Ne, jotka asuvat py-

syvästi, ovat halukkaimpia sopeutumaan ranskalaiseen kulttuuriin. Niille, jotka tietävät, etteivät ole tulleet Ranskaan loppuelämäkseen sopeutumismotivaatio on usein huonompi; paluumuuttoaiheet kertovatkin etnisestä lojaalisuudesta synnyinmaata kohtaan¹⁴.

Ranskassa asuvilla suomalaisilla vain muutamalla tuttavapiiri koostui pelkästään ranskalaisista, monilla siihen kuului niin ranskalaisia, suomalaisia kuin muita ulkomaalaisia. Yleisimmät tutustumistavat naisilla olivat miehen kautta, harrastuksissa, lasten koulun tai oman työn kautta. Miehillä tuttavat olivat enemmän suomalaisia ja muita ulkomaalaisia kuin ranskalaisia. Miehet olivat luoneet tuttavuuksia etupäässä työssä sekä yhdistyksissä ja harrastuksissa. Vähiten maassa olleilla eli suomalaispareilla oli pelkkiä suomalaistuttavia tai niitä ja ulkomaalaistuttavia enemmän kuin Ranskassa pidempään asuneilla ja sinne avioituneilla. Niiden, joiden tuttavapiiri koostuu pelkästään ranskalaisista, voi katsoa olevan tässä suhteessa hyvin integroituneita tai akkulturoituneita ranskalaiseen yhteiskuntaan sosiaalisten suhteiden osalta. Niiden, joiden sosiaalinen verkosto koostuu enimmäkseen vain suomalaisista ja muista ulkomaalaisista, voi katsoa olevan yksityisessä elämässään sosiaalisesti separoituneita, vaikka työpaikan sosiaalisten suhteiden mukaan olisivatkin integroituneita. Ranskalaisia ystäviä ja tuttavuuksia on niillä enemmän, joiden puoliso on ranskalainen, ulkomaalaisia ja suomalaisia taas niillä, joiden puoliso on suomalainen.

Muutto Ranskaan suomalaispariskuntana on erilaista kuin muutto ranskalaisen puolison luokse, jolla usein on valmiina sosiaalinen verkosto, johon itse voi liittyä ja johon liitetään. Muuttoprosessinkin yleensä ollessa hitaampi muuttoa edeltävine vierailuineen osa sosiaalisesta verkostosta on jo ehtinyt uudessa asuinmaassa muodostua valmiiksi. Täysin ulkomaalaisena parina voi aluksi olla sosiaalisesti eristyksissä, mikä varsinkin kotona olevalle naiselle saattaa olla vaikeammin kestävässä kuin miehellä, jolla työn kautta on ainakin jonkinlaisia kontakteja alusta alkaen. Ranskalaiset osaavat olla pinnallisen kohteliaita, mutta ystävyyssuhteiden luominen voi olla vaikeampaa. Alkuperäisasukkailla ei aina ole aikaa eikä kiinnostustakaan luoda suhteita ulkomaalaisiin, koska heillä on omat sosiaaliset verkostonsa. Ulkomaille muuttavan on nämä kaikki uudessa asuinmaassaan itse melkein luomalla luotava, kun vanha turvaverkosto ja ystävyyssuhteet ovat jääneet kotimaahan. Muiden ulkomaalaisten kanssa suhteiden muodostaminen on helpompaa, koska kaikki ovat tai ovat ainakin olleet samassa tilanteessa. Myös tietynlainen ulkopuolisuus, muukalaisuus, yhdistää. Toisiin suomalaisiin tutustuminen on helppoa jo kielenkin kannalta. Grenoblessa ei kuitenkaan toimi minkäänlaista Ranskan suomalaisten yhdistystä, kontaktit heidän välillään ovat enemmänkin yksittäisiä tuttavuuksia, vaikka muiden suomalaisten läsnäolosta tiedetäänkin.

Ulkomaille muutto aiheuttaa kahden kulttuurin törmäyksen;

uuden kulttuurin erilaiset tavat tulevat korostetusti esille ja vertailu ”oman” ja ”vieraan” välillä on lähes väistämätöntä. Alkukokemusten laatuun vaikuttaa, kuinka ulkomaihin on suhtautunut ennen muuttoa. Ulkomaisten ihannointi ja Suomesta pakonomainen poispääsemisen tarve voi osoittaa vieraan maan paratiisiksi tai tuottaa pettymyksen todellisuuden ollessa toista kuin kuvitelmat. Jos suhtautuu ulkomaille muuttoon realistisesti, sopeutuminen on helpompaa. Aivan aluksi uusi maa voi tuntua eksotiselta ja kiehtovalta kuin turistille, mutta käytännön asioiden hoitamisen myötä törmää niihin negatiivisiin asioihin, joihin turistina ei joudu tutustumaan. Helposti oman kulttuurin tavat tuntuvat oikeammilta, koska ne ovat tuttuja ja sisäistettyjä. Toisaalta uusiin tapoihin opettelu antaa objektiivisemmän näkökannan kotimaahan, ja uuden asuinmaan tavat alkavat vähitellen tuntua tutuilta ja jopa paremmilta. Etäisyys lisää objektiivisuutta ja kriittisyyttä, vaikka kulttuurisista ”aurinkolaseista” voikin olla vaikeaa ja tuskin välttämätöntäkään luopua; kaiken näkee vielä pitkään muuton jälkeen oman kulttuurin lähtökohdista käsin suodattuneena. Vieraassa kulttuurissa eläminen on tasapainoilua vanhan ja uuden välillä. Asioiden hoituminen eri tavalla ei tarkoita, että ne oikeasti hoidettaisiin huonommin – ainoastaan erilailla. Mitä enemmän pystyy sisäistämään ja hyväksymään uudet ja oudoilta tuntuvat menettelytavat, sitä helpompaa sopeutuminen on. Pitkä ulkomaille oleskelu voi kääntää tilanteen päällelleen, Suomen ta-

Grenoblea ympäröivillä vuorilla Ranskan Alpeilla retkeily on monen suomalaisenkin harrastus. Tässä ihailaan maisemia 2000 metrin korkeudessa ensilumen jälkeen. – *Henriikka Hoffrén.*

vat eivät tunnukaan enää omilta, koska ajan kuluessa ne ovat voineet muuttua tai sitten ei enää oikein muistakaan, miten toimittiin; joillakin kulttuurishokkia aiheuttaakin Suomeen lomalle palaaminen. Ulkomailla ollessa voi ”aika kullata muistoja” kotimaasta, jolloin Suomen todellisuus ei vastaakaan muistoja.

Sopeutuminen ei ole prosessi, joka etenisi suoraviivaisesti kohti täydellistä sopeutumista. Yksi tutkittavista kutsuikin sitä vuoris-toradaksi; ylä- ja alamäet seuraavat toisiaan. Mitä pidempään asuminen jatkuu, sitä sopeutuneempi on, mutta ”takapakit” kuuluvat prosessiin. Vieraassa maassa asuminen vaatii enemmän kuin tutuissa ympyröissä pyöriminen; elämiseen kuluu enemmän energiaa, kun joutuu käyttämään vierasta kieltä ja olemaan koko ajan valppaampana ympäristölle. Vie aikaa ennen kuin ulkopuolisuuden tunteesta pääsee eroon; tun-

ne, että ympäristö hallitsee itseä, muuttuu tunteeksi, että itse hallitsee ympäristöä. Lähes kaikki ilmoittivat omasta mielestään sopeutuneensa elämäänsä Ranskassa hyvin. Sopeutuminen ei tapahdu hetkessä ja sitä voi myös opetella. Mitä avoimemmin ja kriitikittömämmin suhtautuu uusiin asioihin, sitä helpompaa sopeutuminen on. Sopeutumisalttiuteen vaikuttaa henkilön persoonallisuus; sopeutumista helpottaa, jos pystyy hyväksymään asiat sellaisina, kuin ne ovat koko ajan niitä kritisoimatta. Mitä pidemmän aikaa maassa on, sitä huomaamattomimmiksi erilaiset käytännöt yleensä muuttuvat.

Yhtenä sopeutumisen ”mittarina” voi pitää sitä, kuinka ”normaaliksi” oman elämänsä tuntee. Normaalilla tarkoitan sitä, että elämä ei tunnu poikkeustilalta, vaan normaalilta arkiselta elämltä. Yleensä lyhyemmän aikaa maassa asuneet olivat saaneet el-

mänsä tuntumaan ”normaalilta” huomattavasti lyhyemmän ajan kuluttua kuin maassa kauemmin asuneet. Tietenkään maassa lyhyemmän aikaa olleet eivät voi edes tietää, miltä tuntuu muutaman vuoden päästä. Alussahan aika menee paljolti käytännön asioiden järjestämiseen, ja kun ne on saanut hoidettua, on tietty ”normaaliuden” tila jo saavutettu. Toisaalta sopeutumiskyky on hyvin henkilökohtainen. Vajaa kolmannes vastaajista ilmoitti elämänsä olleen ”normaalina” heti tai pian, saman verran ilmoitti siihen menneen kaksi vuotta ja yli kaksi vuotta ilmoitti neljä. Muutamat vastaajista ilmoittivat odottavansa sitä vielä. Tämän perusteella voi päätellä, että noin kaksi vuotta kuluu siihen, kun elämä Ranskassa tuntuu yhtä ”normaalilta” kuin elämä Suomessa ennen muuttoa. ”Normaalin” elämäntilän saavuttamiseen vaikuttaa, onko maahan tullut jäädäkseen vai väliaikaisesti. Väliaikaisesti oleskelevalla saattaa olla pienemmät kriteerit sen suhteen, mikä on hyvää ja ”normaalina” elämää uudessa maassa kuin henkilöllä, joka on tullut Ranskaan periaatteessa loppuelämäkseen, jolloin on ehkä lupakin odottaa enemmän. Vaikka sopeutuminen uuteen kulttuuriin olisi sujunut hyvin, voi ulkopuolisuuden tunne vaivata. Sopeutuminen ei tarkoita mahdollisimman ranskalaiseksi muuttumista; monet mainitsivat olevansa ylpeitä suomalaisuudestaan ja siihen liittyvästä mentaalista erilaisuudestaan. Varsinkin kielellinen ulkopuolisuus voi aluksi olla ahdistavaa ja turhauttavaa, kun mitään sanottua tai luetta ei ymmärrä eikä itseä saa il-

maistuksi. Toisilta suomalaisilta saadut neuvot ovat olleet monille tarpeen ja auttaneet sopeutumisessa ja ”uuden elämän” alussa.

Sopeutumisen suurimpana esteenä tai vähintään hidasteena voi pitää kielitaidottomuutta varsinkin Ranskassa, jossa englannilla toimeentuleminen ei ole itsestäänselvyys. Jos kieltä osaa edes jonkin verran, ei kielitaidottomuudesta johtuvia vaikeuksia kohtaa niin paljon. Kielitaidon arviointi on hyvin henkilökohtaista, toisilla on tiukemmat kriteerit omasta kielitaidostaan kuin toisilla. Täysin ranskan kielen taidottomia vastaajista oli muuttohetkellä vajaa puolet, reilu kolmannes tunsi kielen alkeet, ja vajaa kolmannes osasi kieltä. Puolet vastaajista oli siis osannut ranskan kieltä ainakin jonkin verran muuttaessaan maahan. Miehillä lähes kaikilla kielitaito oli olematon muuttohetkellä, kun taas naisilla, joilla oli ranskalainen puoliso, kielitaito oli huomattavasti parempi, muutamat heistä olivatkin opiskelleet kieltä yliopistossa. Kaikki miehet työskentelivät yrityksissä tai yhteisöissä, joissa ainakin toinen virallinen kieli on englanti tai ne ovat muuten kansainvälisiä. Kotonaan etupäässä suomea puhui vastaajista seitsemäntoista, ranskaa kaksitoista.

Suomalainen identiteetti

Identiteetti on yksilön tai ryhmän ainutlaatuisuutta¹⁵. Etninen identiteetti on ennen kaikkea subjektiivista kuulumista ja lojaalisuutta omaa etnistä ryhmää kohtaan. Se ei kuitenkaan ole pelkästään sitä, miksi itsensä tuntee, vaan myös sitä, miten muut toisen

etnisyyden näkevät¹⁶. Etnisestä identiteetistä tulee identifioitumiskohteenä tärkeä silloin, kun se koetaan uhatuksi¹⁷. Tällainen tyypillinen tilanne on siirtolaisuus, jolloin väistämättä oma etninen tausta nousee esille sosiaalisen elämän käytännöissä kuten ajattelussa ja kielen käytössä¹⁸ kulttuuriltaan ja tavoiltaan erilaisessa ympäristössä. Vain silloin, kun kulttuurisia eroja pidetään tärkeinä ja sosiaalisesti relevantteina, on sosiaalisilla suhteilla etninen elementtinsä¹⁹.

Akkulturaatioprosessissa oman kansallisen identiteetin suhde valtakulttuuriin muuttuu. Alussa ihminen tuntee itsestäänselvästi kuuluvansa lähtökulttuuriinsa, mutta vähitellen identiteetti muotoutuu tai rakentuu uudelleen käsitellen aineksia sekä uudesta että vanhasta kulttuurista.²⁰ Uuden identiteetin omaksumismahdollisuudet ovat käytännössä rajalliset, ja kansallinen ryhmäidentiteetti on usein tärkeä, ellei vaihtoehtona asuinmaan tarjoamille identifioitumismahdollisuuksille, niin ainakin niiden täydentäjänä. Tunnetasolla ryhmäsiteet kiettyvät usein erilaisiin avainsymboleihin, joiden avulla siirtolaiset erottuvat asuinmaan väestöstä, ne toimivat myös puolustusmekanismina valtakulttuuriin sulautumista vastaan. Avainsymbolit ulottuvat organisoidusta aktiivisesta kulttuuritoiminnasta jokapäiväisen elämän pieniin yksityiskohtiin. Ulkosuomalaisyhteisön toimintaan osallistumisen lisäksi suomalaista identiteettiä vahvistaa yhteydenpito Suomeen, siellä vierailut ja tiedotusvälineiden seuraaminen.²¹ Vieraassa kulttuuriympäristössä al-

kuperäisen kulttuuri-identiteetin säilyminen ei ole itsestäänselvyys. Sen ylläpitämiseksi tarvitaan identiteettikanavia, kuten instituutioita tai henkilöitä, jotka vahvistavat yksilön tietoisuutta omasta etnisestä identiteetistään.²² Mitä enemmän ihminen kuulee omaa kieltään ja kokee omaa kulttuuriaan ympärillään, sitä enemmän hän saa vahvistusta omalle kulttuuri-identiteetilleen.²³ Ranskassa asuville suomalaisille tärkeänä identiteettikanavana toimivat Suomen vierailut ja yhteydenpito Suomessa asuviin ystäviin ja sukulaisiin. Lähes kaikki kävivät Suomessa lähinnä lomailmassa kerran tai kaksi vuodessa. Keskimääräinen Suomessa oleskeluaika oli kahdesta viikosta kuukauteen. Muutamat viettivät Suomessa aikaa jopa useita kuukausia vuodessa. Kaikki pitivät tiiviisti yhteyksiä Suomeen lähinnä perheeseen ja ystäviin. Myös Suomen ajankohtaisia tapahtumia seurataan; lehdistä tietoja hankki yli parikymmentä vastaajista, näistä mainituin oli Helsingin Sanomien sunnuntainumero, uutena mediana Internet oli myös saavuttanut suosiotaan tutkittavien keskuudessa; monet käyttivät sähköpostia yhteyksien pitämiseen Suomeen.

Suomalaispareilla suomalaisuus säilyy helposti kotioloissa samoja perinteitä noudattaen. Tosin myös suomalais-ranskalaisissa kodeissa ilmoitettiin noudatettavan kummankin kulttuurin perinteitä ja tapoja. Suomalaisuus tulee esille näkyvimmin kielen kautta; suomalaiset puhuvat keskenään suomea, myös ranskalaisen kanssa elävistä monet ilmoittivat puhuvansa lapsilleen suomea. Suo-

malaisuutta tuodaan esille konkreettisilla asioilla kuten ruuilla, juhlapyhien viettämisellä suomalaisittain, Suomi-tarralla autossa jne. Lähes kaikki vastasivat kertovansa Suomesta varsinkin, kun joku kysyy, mistä on kotoisin ja sanoivat olevansa suomalaisia olemalla oma itsensä. Suomalainen kulttuuritausta tulee esille myös asenteissa ja mielipiteissä esimerkiksi ”*Ranskassa minut luokitellaan feministiksi, koska vaadin tasa-arvoa*”.

Käsitys kodista on laaja. Se voi olla oma asunto mutta myös asuinseutu tai jopa maa. Koti ei ole pelkästään fyysinen asuinpaikka, vaan se on myös psykologinen tila. Vie aikaa ennen kuin uusi asunto muuttuu kodiksi puhumattakaan uudesta maasta. Kotituntemuksella voi arvioida henkilön etnistä lojaalisuutta sekä entistä että uutta kotimaataan kohtaan. Suomen ilmoitti edelleen kodikseen kuusi ja Ranskan kolme. Suurimmalle osalle vastaajista kotia edustivat kumpikin maa ja muutamalle ei kumpikaan. Toisille koti on konkreettinen asuinpaikka, toisille enemmänkin tunnepitoinen kokonaisuus, joka käsittää monia ulottuvuuksia. Ulkomailla asuminen saattaa kyseenalaistaa kodin käsitteen, koti saattaakin olla toisessa maassa kuin varsinainen asuinpaikka, mikä voi olla syynä juurettomuuden tunteeseen. Toiset tuntevat juuriensa olevan vahvasti Suomessa, vaikka koti- ja asuinmaa onkin muuttunut.

Ulkomailla asuessa ei aina välttämättä niinkään kaipaa Suomeen fyysisesti olemaan, vaan enemmänkin kaipauksen kohteet ovat konkreettisia asioita tai tie-

tynlaista mentaliteettia. Suurin osa vastaajista ilmoitti kaipaavansa Suomesta sukulaisiaan ja ystäviään. Myös luontoon ja suomalaisiin ruokiin liittyvät kaipauksen kohteet olivat yleisiä. Oleskelu ulkomailla saa näkemään kotimaan hyvät ja huonot puolet eritavalla. Niitä ei välttämättä ole aikaisemmin tullut edes ajatelleeksi. Monet kaipasivatkin Suomesta yhteiskuntaan ja ihmisten käyttäytymiseen ja mentaliteettiin liittyviä asioita kuten naisen kehittyneempää asemaa ja yhteiskunnan luotettavuutta.

Vastaajista reilu 20 suhtautuu Ranskaan ja siellä asumiseen positiivisesti, ainoastaan yksi suhtautuu kielteisesti ja muutama neutraalisti. Ne, joiden asenne Ranskaa ja siellä asumista kohtaan on positiivinen, ovat joko sopeutuneet sinne hyvin tai ovat ainakin halukkaita sopeutumaan. Kielteinen suhtautuminen ilmentää sopeutumattomuutta tai haluttomuutta sopeutua. Vaikka ulkomailla asuminen saa kaipaamaan Suomesta erinäisiä asioita ja toisaalta olemaan hyvillään joidenkin toisten puuttumisesta. Ranskalla on paljon positiivisia ominaisuuksia, jotka vastaajien mielestä olisivat tervetulleita Suomeenkin. Monet mainitsivat leudomman ilmaston, käytöstavat ja sosiaalisen ruokakulttuurin. Voi sanoa, että monet ovat maksuneet ainakin jotain ranskalaisuudesta, sillä he toivoivat Suomessa kepeämpää otetta elämään. Joillekin maahan muuttaneille Ranska ja ranskalaisuus ovat olleet ennakko-odotuksista poikkeavia. Tietämättömyys kulttuurista ja maan tavoista luo helposti mielikuvan baskeripäisestä viiksinie-

kasta patonki kainalossa vanhalla Rellulla ajelemassa.

Naiset ja sopeutuminen

Tyypillinen syy suomalaiselle naiselle Ranskaan muuttoon on mies – joko suomalainen tai ranskalainen. Miehet taas muuttavat työn takia. Uuteen kulttuuriin sopeutumisen kannalta ero on suuri: työ kiinnittää tehokkaasti yhteiskuntaan ja sitä kautta sosiaaliseen elämään. Kielitaidoton, ulkomaalainen ja ilman työtä ja sosiaalisia kontakteja on yhtälö, joka ei helppota uuden kulttuurin ja sen tapojen omaksumista, kun ei niihin välttämättä pääse edes kunnolla tutustumaan. Oman koulutusta vastaavan työn löytäminen vierassa kulttuurissa korkeasti koulutetulle tasa-arvoiselle suomalaisnaiselle ei ole niin helppoa kuin luulisi, kielitaidottomana jopa mahdotonta. Muutama nainen olikin päättänyt olla kotona. Tällaisessa tilanteessa suomalaisnainen kärsii yleensä eristäytyneisyydestä ja yksinäisyydestä. Työnhaun suhteen ranskalainen puoliso on ”helpompi”, koska Ranskassa suhteilla on merkitystä kaikenlaisten asioiden hoidossa. Suomessa naiset ovat tottuneet käymään töissä eivät pelkästään rahan takia vaan myös oman työn suoman aseman vuoksi. Aineiston perusteella naiset tuntevat menettäneensä itsenäisyytensä palkkatyön menettämisen myötä. Sopeutuminen uuteen maahan ja kotona olemiseen yhtä aikaa ei ole helppoa. Ranskassa naisten työssäkäynti ei ole niin yleistä kuin Suomessa eikä kotirouvuus nuorillakaan ole ihmetystä herättävää. Voi kärjistetysti sanoa, että

Ranskassa naiset elävät edelleen enemmän miestä ja perhettä varten ja miehen ja lasten kautta. Ranska on katolinen maa, jossa äitiyttä ja perhettä arvostetaan ja miesten kesken vallitsee voimakas machokulttuuri. Äitiyttä arvostetaan, mutta samalla sitä pidetään itsestäänselvyytenä. Yleinen ajattelutapa Ranskassa on, että jos perheessä on lapsia ja miehellä tarpeeksi suuret tulot, naiset jäävät kotiin hoitamaan lapsia. Suomalainen voi kokea tämän alistamisena, tunteena, että naisella ei ole yhteiskunnallista arvoa kuin äitinä. Ranskassa naiset ovat vähemmän esillä myös politiikassa ja julkisessa elämässä yleensä.²⁴ Vieraaseen kulttuuriin sopeutumisen kannalta työ ei tuo ainoastaan taloudellista turvaa; se tuo ja kiinnittää ihmisen tehokkaasti yhteiskunnan sisälle. Työn kautta saa edes jonkinlaisia päivittäisiä sosiaalisia kontakteja. Myös lapset tuovat etenkin naisille kontakteja koulun kautta, koska Ranskassa lapset on tapana viedä ja hakea koulusta, mikä mahdollistaa kontaktien luomisen muihin äiteihin.

Kun kaksi eri kieli- ja kulttuuritaustaa edustavaa ihmistä solmii avioliiton, vaatii yhdessä eläminen heiltä enemmän sopeutumiskykyä ja kompromissialttiutta kuin saman kulttuurin avioparilta. Yksi keskeisimmistä ongelmista on aviopuolisoiden molemmiin

puoliset kulttuuritaustaan kytkeytyvät rooli-odotukset. Sen mukaan Suomesta perittyjä avioliiton arvoja ovat naiselle oma ammatti ja toimeentulo, pyrkimys puolisoiden tasa-arvoisuuteen, kodinhoidollisten asioiden tois-sijaisuus ja henkilökohtainen vapaus mm. ystävien tapaamiseen ja itsensä kehittämiseen. Keskieurooppalaisessa avioliiton mallissa korostuu äidin asema perheen keskushenkilönä, joka on kotona ja tarvittaessa paikalla. Kummankin osapuolen on vaikeata luopua omista perityistä kulttuurimalleistaan²⁵, sillä sukupuoliroolit liittyvät vahvasti etniseen identiteettiin²⁶. Tyytymättömyyden lähde – huolimatta turvatusta elämästä – on se, että siirtolainen vertaa itseään aina suomalaisiin naisiin Suomessa. Akkulturaatioissa naisten sukupuoliroolit ovat usein suuremman muutoksen alaisena kuin miesten.²⁷ Miehet jatkavat työelämäänsä, kun taas naiset usein luopuvat tai joutuvat olosuhteiden pakosta olemaan poissa työelämästä ainakin siirtolaisuuden alkuvaiheessa. Naisiin kohdistuvat rooli-odotukset myös vaihtelevat enemmän kuin miehiin kohdistuvat²⁸.

Summary

This article, which is based on my graduation thesis, deals with Finnish emigrants living in

France. The objective of this study was to find out who they are, how long they have been living there and how they have accustomed to French culture, as well as, how does Finnishness appear in their every day life.

From the theoretical aspect, acculturation, ethnic identity, and women's situation have been researched and used. The migration from Finland to France is an ideal example on so called "new" migration where the reason for migration is in positive sides of France rather than in negative sides of Finland.

There are more Finnish women than men living in France. For women French spouses and for men more stimulating work opportunities have formed the main reasons to move. Considerably several women have stayed at home at least for a while which has been a frustrating experience for many of them. Adaptation gets also worse due to poor language skills in French.

After all, Finnish emigrants living in France have not forgotten their roots. They keep up their Finnish relationships and maintain connection to Finland in general.

Viitteet

- 1 Kristeva 1992:45–46.
- 2 Korkiasaari, 1994:37–40.

- 3 Tuomi-Nikula 1988:27. Luvussa eivät ole mukana Ranskan kansalais-

suuden ottaneet, joten se on todellisuudessa suurempi.

- 4 Reynaud & Grafmeyer 1981:125.
 5 Korkiasaaren (1992:81) mukaan lähes joka kolmas ulkosuomalainen on asunut aikaisemminkin ulkomailla toisessa maassa.
- 6 Berry 1980:11; Tuomi-Nikula 1989:11.
 7 Berry 1992:271–272; Björklund 1998:22–23.
 8 Tuomi-Nikula 1989:12–13, Berry 1992:274.
 9 Sue & Sue 1990, lainaus Björklund 1998:23.
 10 Padilla 1980:48–50.
 11 Dobler-Mikola 1988:6–8.
 12 Berry 1992:340.
 13 Mäenpää 1994:54.
 14 Berry 1987, lainaus Ropo 1998:14.
 15 Devereux 1982:142.
 16 De Vos 1982:3, 374.
 17 Eriksen 1993:76, myös Liebkind 1988.
 18 Billig 1995:8.
 19 Eriksen 1993:12.
 20 Berry 1992:283.
 21 Björklund 1998:138–139, 180–181, 193; Tuomi-Nikula 1989:68; ks. myös Nash 1989:159.
 22 Tuomi-Nikula 1989:18.
 23 Liebkind 1988:58.
 24 Esim. Markku Saksan artikkeli Helsingin Sanomissa 9.3. 1999, jonka mukaan Ranska on Euroopassa toiseksi viimeinen mitattuna naiskansanedustajien määrällä.
 25 Tuomi-Nikula 1989:132–134.
 26 Liebkind 1992, lainaus Mäenpää 1994:17.
 27 Jacobson-Widding 1988, lainaus Happonen 1992:18.
 28 Espín 1999:20.
- Cross-cultural psychology. Cambridge University Press. 1992.
- Billig, Michael.** Banal Nationalism. Sage Publications. 1995.
- Björklund, Krister.** Suomalaiset Sveitsissä 1944–1996. Siirtolaisuusinstituutin erikoisjulkaisu. Vammala. 1998.
- De Vos, George & Romanucci-Ross, Lola (ed.). **Ethnic Identity.** Cultural Continuities and Change. The University of Chicago Press. 1982.
- Devereux, George.** Ethnic Identity: Its Logical Foundations and Its Dysfunctions. Teoksessa De Vos, George & Romanucci – Ross, Lola. *Ethnic Identity. Cultural Continuities and Change.* The University of Chicago Press. 1982.
- Dobler-Mikola, Anja.** Suomalaiset Sveitsissä I. osa. Siirtolaisuus-Migration 1/1988
- Eriksen, Thomas.** Ethnicity and Nationalism. Pluto Press. London & Boulder. 1993.
- Espín, Oliva M.** Women Crossing Boundaries. A Psychology of Immigration and Transformations of Sexuality. Routledge. New York. 1999.
- Happonen, Aulikki.** Elämän ja identiteetin muotoutuminen siirtolaisvuosina. Pro gradu -työ. Uskontotieteen laitos. Helsingin yliopisto. 1992.
- Jacobson-Widding, Anita.** Identity: Personal and Sociocultural. A Symposium. Ed. by J-W, A. Uppsala. 1988.
- Korkiasaari, Jouni.** Suomalaiset maailmalla. Siirtolaisuusinstituutti. Turku. 1989.
- Korkiasaari, Jouni.** Siirtolaisia ja ulkosuomalaisia. Suomen siirtolaisuus ja ulkosuomalaiset 1980-luvulla. Työministeriö. 1992.
- Korkiasaari, Jouni.** Suomalaiset Euroopassa. Siirtolaisuus-Migration 3/1994.
- Kristeva, Julia.** Muukalaisia itsellemme. Gaudeamus. 1992.
- Ladmiral, Jean-René & Lipiansky, Edmond Marc.** La communication interculturelle. Armand Colin. Paris. 1989.
- Liebkind, Karmela.** Me ja muukalaiset – ryhmärajat ihmisten välisissä suhteissa. Gaudeamus. Helsinki. 1988.
- Liebkind, Karmela.** Ethnic Identity. Challenging the Boundaries of Social Psychology. teoksessa Brekwell, G.M. (ed.) *Social Psychology of Identity and the Self Concept.* Surrey University Press. London. 1992.
- Mäenpää, Elina.** Suomalaisnaiset Lontoossa – sopeutuminen ja identiteetti. Pro gradu -työ. Sosiaalipsykologian laitos. Helsingin yliopisto. 1994.
- Nash, Manning.** The Cauldron of Ethnicity in the Modern World. The University of Chicago Press. 1989.
- Padilla, Amado.** The Role of Cultural Awareness and Ethnic Loyalty in Acculturation. Teoksessa Padilla, Amado (ed.) **Acculturation, Theory and Some New Findings.** Westview Press. Colorado. 1980.
- Reynaud, Jean-Daniel & Grafmeyer, Yves.** Français, qui êtes-vous? Des essais et des chiffres. La Documentation Française. 1981.
- Ropo, Riittaliisa.** Suomalaiset ekspatriotit ja heidän puolisonsa Englannissa. Pro gradu -työ. Sosiaalipsykologian laitos. Helsingin yliopisto. 1998.
- Rusanen, Soile.** Suomalainen kansainvälisessä viestintätilanteessa. Teoksessa Lehtonen, Jaakko (toim.). *Kulttuurien kohtaaminen – näkökulmia kulttuurien väliseen kanssakäymiseen.* Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. 1993
- Saksa, Markku.** Ranska on naisten aseman suhteen Euroopan takapajula. Helsingin Sanomat 9.3.1999.
- Sue, Derald Wing & Sue, David.** *Counselling The Culturally Different – Theory and Practice.* New York Wiley. 1990.
- Tuomi-Nikula, Outi.** Saksansuomalaiset. Syntyperäisten suomalaisten akkulturaatio Saksan Liittotasavallassa ja Länsi-Berliinissä. SKS. Mänttä. 1989.

Kirjallisuus

- Berry, John.** Acculturation As Varieties of Adaptation. Teoksessa Padilla, Amado (ed.) *Acculturation, Theory, Models and Some New Findings.* Westview Press. Colorado. 1980.
- Berry, John & Poortinga, Ype & Segall, Marshall & Dasen, Pierre.**

Alueellisen kehittyneisyyden ja muuttoliikkeen välinen problematiikka

Taru Järvinen

Alueellinen kehittyneisyys ei ole epätasaista vain määrällisesti, mikä ilmenee esimerkiksi elinkeinorakenteen ja asukasluvun muutoksina, vaan myös laadullisesti, mikä näkyy alueellisen työnjaon voimistumisena. Suomi on kokenut suuren murroksen viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana, jolloin syntyvyys on laskenut nopeasti, väestön alueellinen ja rakenteellinen liikkuvuus on muodostunut vilkkaaksi sekä elinkeinorakenteen painopiste on siirtynyt erityisesti palvelu- ja tietointensiivisiin elinkeinoihin keskittyen maan eteläisiin osiin.

Muutokset demografisessa rakenteessa ovat nousseet kuntien toimeentulon ja menestyksen keskeisiksi ongelmiksi. Kansainvälisesti tarkastellen vanhusten, yli 65-vuotiaiden, osuus Suomen väestöstä on vielä alhainen, mutta ennusteiden mukaan heidän osuutensa kohoaa hyvin nopeasti (Karjalainen 1993: 25). Väestön määrälliset kasvumahdollisuudet ovat heikenneet ja ikärakenteelli-

set erot käyvät ilmi karuista tilastoista. Vuonna 1999 Suomen luonnollinen väestönkasvu oli 13 787 henkeä. Samana vuonna 62 %:ssa maamme kunnista kuolleiden määrä ylitti syntyneiden määrän, eli luonnollinen väestön muutos oli negatiivista (Tilastokeskus 2000). Alueiden välisistä kuolleisuuseroista merkittävin on kuolleisuuden selvä kohoaminen siirryttäessä maan lounaisosista koilliseen (Koskinen & Martelin 1998: 66). Kuntien paineet alueen väestöllisen potentiaalin ylläpitämiseksi ja hyödyntämiseksi ovat kasvaneet.

Elinkeinorakenteen muutos ja väestön kohoava koulutusaste muuttavat asumisen ja työn kytkentöjä. Ihmisten liikkuvuus lisääntyy kaupunkien työssäkäyntialueiden laajentuessa ja pitkämatkaisen pendelöinnin eli asuinkunnan ulkopuolelle suuntautuvan työssäkäynnin yleistyessä. Lisäksi kotitalouksien rakenne ja arvot ovat kokeneet suuria muutoksia, mikä näkyy uudistuneessa muuttodynamiikassa. Työn käsite ja merkitys ovat muuttuneet. Lapset oppivat, että pysyvyys ei ole maantieteessä ja paikassa, vaan henkisissä arvoissa ja jatkuvassa muutoksessa (Korpela 1995: 33).

Muutto osana aluekehitystä ja aluekehitys muuton aiheuttajana

Terminä aluekehityksellä tarkoitetaan yleisen yhteiskunnallisen kehityksen alueellisesti ilmenevää aspektia eli kehityksen tapahtumista maan eri osissa kunkin alueen olosuhteiden mukaisesti. Kehitys on nimenomaan laadullista muutosta, eikä pelkkä määrällinen muutos siten ole kehitystä (Hautamäki 1988: 190). Aluekehityksen laadulliset muutokset vaikuttavat maan eri osien asukkaiden elämisen ehtoihin ja hyvinvoinnin toteutumiseen. Usein alueellinen kehittyneisyys rinnastetaan suoraan asukkaiden hyvinvoinnin reaaliin toteutumismahdollisuuksiin, mutta samalla on muistettava aluerakenteelliset ominaisuudet. Aluekehitys tapahtuu hierarkkisia ja myös verkko-omaisiksi tulkittavissa olevia yhteyksiä sisältävässä keskus- ja vaikutusaluejärjestelmässä, jossa ihmiset, pääoma, energia, tuotteet ja tieto liikkuvat (Hautamäki 1986: 22–28). Alueiden väliset monipuoliset yhteydet ja virrat määrittelevät kunkin alueen kehityspotentiaalinsa sen mukaan, millaisia ne ovat laadultaan ja määrältään.

FM Taru Järvinen valmistelee Siirtolaisuusinstituutissa tutkimusta kuntien väestörakenteen muutoksista ja maassamuuton uudistuvasta dynamiikasta.

Taloudellinen tilanne ja työpaikkojen määrän kehitys muovaavat aluerakennetta muuttoliikkeen välityksellä siten, että noususuhdanteen aikana alueiden välinen muutto kiihtyy ja laskusuhdanteen aikana yleensä vähenee (esim. Sneck & Pajunen 1994: 156; Nieminen 1995: 6; Stambol et al. 1997: 26–28). Yhteiskunnallinen kehitys ja muuttoliike kytkeytyvät täten hyvin läheisesti toisiinsa. Kasvavat alueet hyötyvät sekä taloudellisista kerrannaisvaikutuksista että yhä innovatiivisemmasta ympäristöstä. Taantuvat alueet puolestaan kärsivät työpaikkojen menetyksestä ja henkisen masennuksen ilmapiiiristä, jotka lisäävät taantumisen noidankehää (Kultalahti 1987: 121). Kuten tietoyhteiskunnan aluerakenteellisista vaikutuksista, myöskaan verkostotalouden vaikutuksista ei olla vielä varmoja. Varmaa on kuitenkin se, että omaehtoisuus, oman osaamisen ja voimavarojen sekä yhteistyösuhteiden hyödyntäminen ovat tulevaisuuden aluetaloudellisen kehityksen ja menestymisen avaintekijöitä.

Zelinsky (1971: 219–249) on tarkastellut muuttoliikkeitä yhteiskunnallisen kehityksen ilmentymänä ja osana ihmisten elämänkulkua. Liikkuvuustransitio-teorian mukaan muuttoliike on keskeinen tekijä yhteiskunnallisessa kehityksessä ja uudenai-kaistumisprosessissa. Tässä on kuitenkin havaittu vaihteluja aluetyypeittäin (Kemper 1997: 237–243). Keskeisenä ajatuksena on kaikenlaisen liikkuvuuden lisääntyminen kehityksen myötä. Eri tavoilla rekisteröity muuttoliike on vain osa kokonaisliikku-

vuutta, mutta sen syyt, määrä, muodot ja suuntautuminen ovat muuttuneet yhteiskunnan sosiaalitaloudellisen kehityksen myötä (Naukkari 1983: 33).

Muuttoliike heijastaa yhteiskunnan kehitystä ja siinä tapahtuvia muutoksia. Muuttoliikkeitä ohjaavat rakenteellisten tekijöiden lisäksi yhä enemmän myös positiiviset odotukset ja mielikuvat. Inhimillisen pääoman tuottoon perustuvan muuttoliiketeorian perusteella opiskelu-, työ- ja perheuran alkuvaiheessa olevien nuorten aikuisten näkökulmasta alueiden välillä on suurimmat erot sen suhteen, minkälaisia tulevaisuuden mahdollisuuksia ja näkymiä eri alueet tarjoavat (Laakso & Loikkanen 2000: 109). Näin ollen 1980-luvun ja sitä aikaisemmat muuttoteoriat eivät riitä kuvaamaan tietoyhteiskunnan rakenteita etätöön ja pendelöinnin muutettua työssäkäynnin edellytyksiä. Teolliselle yhteiskunnalle ominainen kaupungistuminen ja keskittyminen on vaihtunut jälkiteollista yhteiskuntaa kuvastavaan monimuotoiseen muuttoliikkeeseen. Kaiken kaikkiaan toimintaympäristö on muotoutunut pitkän ajan kuluessa. Maatalousvaltaisilla ja teollistuneilla alueilla toimintaympäristön kehittämiseen on erilaiset lähtökohdat.

Alueellinen vetovoimaisuus

Kaupunkiseutujen kehitys segregoituu voimakkaasti. Koska seutukuntien menestyminen ja toimivuus riippuvat paljolti ydinkaupunkien ja näiden kaupunkivyöhykkeiden kehityksestä, uhkaa näivettyminen Itä- ja Pohjois-

Suomen suurehkoja kaupunkiseutuja Oulua lukuun ottamatta (Vartiainen 1999). Valtakunnallisesti menestyvillä alueilla on vahvat tietoteollisen talouden kehitysedellytykset, mutta silti osassa korkeakoulu- ja maakuntakeskuksia näyttää kehityskuva negatiiviselta. Ongelmaa kasvattaa opiskelemaan lähtevien nuorten jääminen suuriin kaupunkeihin ja tulomuuton tyrehtyminen pieniin kaupunkeihin.

Kaupunkien vahvistaminen ei ole ristiriidassa maaseudun kehittämisen kanssa, sillä osaamiskeskusten vahvistamisessa yhdistyvät molempien edut. Kysymys on ennemmin kaupunkiverkoston alueellisesta kattavuudesta. Tehokkuuden edistäminen tasa-arvon kustannuksella on talouspoliittinen kysymys. Riittävää alueellista tasa-arvoa ylläpitämällä voidaan saavuttaa taloudellisesti tehokkaampi kehitys, mikä pitkällä aikavälillä johtaa kestävämpään kasvuun. Tasapainon löytäminen näiden kahden välillä on kuitenkin vaikeaa.

Alueellinen kilpailukyky pohjautuu yhä vahvemmin kykyyn houkutelua erityisosaamista ja eri alojen ammattilaisia alueelle sekä ylläpitää alueen inhimillisiä resursseja. Teknologia korostaa koulutettua työvoimaa sijaintitehtäjänä. Perinteiset aluekehitystä selittävät teoriat eivät vielä huomioineet teknologian kehityksen ja aluetaloudellisen kasvun ja kehityksen välistä suhdetta. Myöhemmät kasvukeskusteorian kehittäjät ovat todenneet innovaatioiden aluekehityksellisen merkityksen. Jälkiteollisessa informaatioyhteiskunnassa kaupunkien väliset lisääntyvät yhteydet sot-

kevat kasvukeskusteorian oletukset. Teknologian merkitys aluekehityksessä ei liity vain kaupungistumiseen, vaan koko aluerakenteeseen ja alueiden väliseen työnjakoon.

Alueellisten toimintojen rakenteiden tulisi olla riittävän monipuolisia palvelukseen yritysten tarpeita koko maassa. Koska yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan merkitys alueelliselle kilpailukyvyllä kasvaa jatkuvasti, on sen kehittämiseen kiinnitettävä huomiota. Uudet toiminnot ja verkostoyhteydet tarvitsevat rakentamiseen erityisesti tietovarantoa. Tähän kuuluvat oppi- ja tutkimuslaitokset, työvoiman koulutus ja ammattirakenne sekä yritysten toimipaikkojen teknologinen taso. Ellei perusedellytyksiä ole, tulee toimintaympäristöä monipuolistaa tukitoimenpitein ja uusien palveluorganisaatioiden avulla. On myös tärkeää turvata verkostoyhteydet toimintaympäristön ulkopuoliseen palvelutarjontaan (Vuorinen 1989). Toimintaympäristön henkinen ilmapiiri tulisi nostaa usein jopa aineellisten edellytysten edelle. Yhteisten tavoitteiden ja tulevaisuuden visioiden merkitys korostuu.

Nykyään suunnitellaan enemmän kuin koskaan, mutta suunnittelu on hajautunut useisiin organisaatioihin. Vuoden 1994 alusta voimaan tulleella alueiden kehittämisestä annetulla lailla (1135/1993) on kirkaat tavoitteet: ensinnäkin tukea alueiden omaehtoista kehittämistä ja toiseksi edistää alueellisesti tasapainoista kehitystä. Omaehtoisuustavoitteen toteuttamiseksi maakuntien liitoista tuli aluekehitysviranomaisia. Alueellisen kehittämisen

politiikan tulee tunnustaa ja kehittää alueellisia vahvuuksiaan. Lisäksi perusinfrastruktuurin ylläpitoon ja tutkimusrahoitukseen tulee kiinnittää riittävästi huomiota. Omaehtoisesti voidaan hyödyntää olemassaolevien organisaatioiden synergiaedut erityisesti tutkimus- ja kehittämistoiminnan suhteen ja kehittää yritysten osaamisen tasoa.

Tahto ja päättäväisyys oman alueen kehittämiseksi tulee saattaa näkyväksi tietoisten suuntaavien valinnoilla. Jos kaupunki- ja aluesuunnittelu rakentuvat vahvan yksikkökohtaisen tulosajattelun varaan, jää kokonaisuus helposti irralleen yksiköiden tavoitteista ja strategioista, nopeasta muutostahdistista ja todellisista tapahtumista. Yhteiskuntasuunnittelu tulisi rakentaa itsenäisten yksiköiden yhteiseksi strategiaksi (Sotarauta 1996). Tällöin kommunikatiivinen ja neuvotteleva suunnittelu korostuu ja laajatkin tavoitteet saavutetaan tuloksetta.

Väestörakenteen muutoksen alueellisia vaikutuksia

Erilaistunut väestön kehitys näkyy Suomen aluerakenteessa yhä selvemmin. Muuttoliikkeen nettovoitto kohdistuu Uudellemaalle, Varsinais-Suomeen ja Pirkanmaalle, eikä Itä-Suomessa ole enää todellisia kasvukeskuksia. Väestörakenne vanhenee heikon syntyvyyden ja poismuuton myötä yhä useammassa kunnassa. Väestön kehitys vaikuttaa välillisesti elinkeinorakenteeseen ja talouteen, mikä taas vaikuttaa alueiden

menestymiseen ja menehtymiseen. Yhteiskunnan rakenteiden muutokset – kuten työmarkkinoiden keskittyminen – lisäävät alueiden välistä muuttoliikettä aiheuttaen polarisoitumista ja olemassa olevan infrastruktuurin epätaisaista kuormittumista (Kytö 1998: 73).

Taloudellisen menestyksen perusta elinkeinorakenteen kannalta on muuttumassa. Alueen maantieteellisen sijainnin merkitys on vähenemässä tietoliikenteen ja tietojenkäsittelyn kehityksen myötä. Inhimilliset resurssit, paikallisten palveluiden taso, miellyttävä ympäristö, elämisen laatu, sosiaaliset ja toiminnalliset verkostot sekä infrastruktuuri ovat tekijöitä, jotka nyt ja tulevaisuudessa vaikuttavat alueiden menestykseen (Puistotalo 1996: 61).

Kunnan asukasluvun väheneminen tietää kuntataloudellisia muutoksia, sillä vanhenevan ja vastaavasti nuoren koulutetun väestön alueellinen jakautuminen määrää kuntien taloudellisen tilanteen. Kuntien palvelujen tarve kasvaa asukasluvun kasvaessa ja pienenee asukkaiden vähentyessä. Ikärakenteen muuttuessa muuttuvat myös tarvittavat palvelut. Kuntien suurimmat tuloerät ovat verotulot ja valtion osuudet. Jälkimmäiset perustuvat kunnan asukaslukuun ja ikärakenteeseen. Verotuloja puolestaan tasataan verotulotasauksella, jolla varmistetaan kunnille 90 prosentin taso kuntien keskimääräisestä veropohjasta markkoina asukasta kohden laskettuna (Helin 1998: 85). Lankinen (1998: 60–63) on hahmotellut muuttoliikkeen kustannusvaikutuksia kuntien eri toimintojen kustannuksiin pohjau-

tuen. Hänen mukaansa yksi muuttaja lisää tai vähentää kunnan käyttömenoja noin 17 000 markkaa. Toisaalta hän arvioi kasvun edellyttävän noin 5 000 markan investointia. Ongelmiin voidaan puuttua muun muassa yrityksiin ja investointien edellytyksiä parantamalla ja sitä kautta työpaikkoja lisäämällä. Erityisesti alueiden tulisi keskittyä vahvuuksien eli erityisosaamisensa hyödyntämiseen.

Kiihtyvä muuttoliike on vakava uhka kuntien tulevaisuudelle. Muuttotappioalueilla väestö vähenee, syntyvyys laskee ja vanhusten osuus kasvaa. Väestörakenteen vinoutuminen rapauttaa pahimmillaan kunnan koko palvelurakenteen. Palvelujen lakkaaminen kiihdyttää muuttoliikettä edelleen, minkä jälkeen kierrettä on vaikea pysäyttää. Keskittyminen ja liian voimakas kasvu aiheuttavat ongelmia myös vastaanottavissa kunnissa.

Lopuksi

Väestön demografisen rakenteen alueellinen tutkimus on tärkeää, sillä kuntien tulevaisuus rakentuu vain ja ainoastaan ihmisten kautta. Väestön ominaisuudet kertovat koulutus- ja palvelutarpeet sekä kehityspotentiaalin. Tulevaisuuteen vaikuttavat ja kehitystä rajaavat tehdyt päätökset ja annetut kotimaiset ja ulkomaiset sitoumukset. Joudumme sitomaan hyvinvointivaltiota koskevan keskustelun yhä tiukemmin väes-

törakenteelliseen kehitykseen, sillä vanhenevan väestön yhteiskunta edellyttää toimiakseen muutoksia sekä yhteiskuntapolitiikassa että ajattelutavoissa. Tulevaisuus syntyy valinnoista: mitä paremmin päätösvaihtoehtoja ennakoidaan ja niiden seurauksia arvioidaan, sitä parempia valintoja voidaan tehdä.

Keskeisenä kysymyksenä nousee esille vanhenevan ja vastavasti nuoren koulutetun väestön alueellinen sijoittuminen. Työelämässä joudutaan tulevaisuudessa kiinnittämään huomiota paitsi alueen työntekijöiden työkyvyn ja -motivaation ylläpitoon, myös työmarkkinoiden kykyyn hyödyntää oman alueensa työvoiman osaaminen. Tuleeko Suomi jakautumaan väestörakenteeltaan vastakohtaisiin kuntiin, jolloin toisessa kunnassa valtaosa asukkaista olisi vanhuksia, toisessa lapsiperheitä ja jossain aivan toisaalla asuisivat urakeskittyneet miehet ja naiset? Liikkuvuuden – sekä alueellisen että ammatillisen – on katsottu olevan voimakkaasti yhteydessä henkilöiden ikään ja työkokemukseen. Eri ikäryhmien liikkuvuusalttius ei kuitenkaan ole muuttumaton luonnolaki. Siksi on mahdollista, että työvoiman vanhetessa myös liikkuvuuden painopiste siirtyy nykyistä vanhempiin ikäryhmiin. Tämä kuitenkin edellyttää, että sille on olemassa riittävät reaaliset edellytykset.

Väestökehitys synnyttää haasteita maan osa-alueiden eriarvois-

tuessa ja kehityksen keskittyessä kaupunkeihin ja kasvukeskiksiin. Väestöllisiin haasteisiin vastaaminen edellyttää demografisten tekijöiden huomioon ottamista eri yhteiskuntapolitiikan lohkoilla. Väestöpolitiikalla voidaan pyrkiä muuttamaan ei-toivottavia ilmiöitä ja ehkäisemään epäsuotuisaa kehitystä. Tällaisina epäsuotuisina ilmiöinä on pidetty esimerkiksi vinoutunutta ikärakennetta, heikkenevää huoltosuhdetta, hallitsematonta muuttoliikettä, tarjonnan ja kysynnän kohtaamattomuutta työmarkkinoilla sekä alueellista segregoitumista. Väestöperusteinen aluepolitiikka ja alueiden huomioiminen esimerkiksi työllisyyspolitiikassa auttaisivat vanhenevien ja väestöltään vähenevien kuntien elinkelpoisuuden parantamisessa.

Ihmiset äänestävät edelleen ja loillaan ja muuttoliike on yhteiskunnallisten muutosten herkkä mittari. Tulevaisuuden haasteet ovat jo nyt ennakoitavissa erilaisen ennusteiden ja mallinnusten kautta. Miten väestöltään vanhenevat alueet selviytyvät tulevaisuudessa ja kuinka väestörakenteellinen segregoituminen tulee vaikuttamaan maamme kehitykseen? Demografisen rakenteen muutosten yhteiskunnallisiin vaikutuksiin tulisi valmistautua hyvissä ajoin, sillä kehitysprojekteilla ei ole tapana tehdä tulosta hetkessä.

Kirjallisuus

- Aluekehityslain yleisperustelut** (1135/93). *Suomen säädöskokoelma*. Painatuskeskus, Helsinki.
- Hautamäki, Lauri** (1986). Alueellisen kehitysmekanismin teoreettisia perusteita. *Tampereen yliopiston aluetieteen laitos, Tiedonantoja* 26. 43 s.
- Hautamäki, Lauri** (1988). Mitä kehitys on? *Terra* 100, 190–194.
- Helin, Heikki** (1998). Asukasluvun muutos ja kunnan talous. *Teoksessa* Helin, Heikki & Seppo Laakso & Markku Lankinen & Ilkka Susiluoto: Muuttoliike ja kunnat. *Kunnallissalan kehittämissäätiö, Tutkimusjulkaisut* 15, 83–106.
- Karjalainen, Elli** (1993). Väestön ikääntyminen alueellisenä ilmiönä Suomessa. *Oulun yliopiston tutkimuksia* 111. 143 s.
- Kemper, Frans-Josef** (1997). Internal migration and the business cycle: the example of West Germany. *Teoksessa*: Blotvogel, Hans H. & Anthony J. Fielding (toim.): *People, jobs and mobility in the New Europe*, 227–245. Wiley, Chichester.
- Koskinen, Seppo & Tuija Martelin** (1998). Viina tappaa keski-ikäisiä pääkaupunkiseudulla –Kuolleisuuden alue-erot 1990-luvulla. *Kuntapuntari* 2/1998, 66–70.
- Korpela, Kalevi** (1995): Muuttoliikettä ja tulevaisuutta pohtimassa. *Siirtolaisuus Migration* 4/1995, 31–33.
- Kultalahti, Olli** (1987). Yhteiskunnan muutokset ja tulevaisuuden haasteet muuttoliikkeelle. *Teoksessa*: Anderson, Kari & Anneli Junnto (toim.): *Asumisen tulevaisuus. Asuntopoliittikan ja rakentamisen vaihtoehdot*, 53–60. Asuntohallitus ja Rakennusalan Kustantajat RAK, Jyväskylä.
- Kytö, Hannu** (1998). Muuttajan muutuvat motiivit eräissä suomalaisissa kaupungeissa 1980- ja 1990-luvuilla. *Suomen Kuntaliitto, Acta* 100. 310 s.
- Laakso, Seppo & Heikki A. Loikkanen** (2000). Yritysten sijoittuminen, asukkaiden liikkuvuus ja kaupunkialueiden vuorovaikutus. *Kaupunkipoliittikan yhteistyöryhmän julkaisu* 1/00. 126 s.
- Lankinen, Markku** (1998). Muuttoliikkeen vaikutukset kunnan menoihin. *Teoksessa* Helin, Heikki & Seppo Laakso & Markku Lankinen & Ilkka Susiluoto: Muuttoliike ja kunnat. *Kunnallissalan kehittämissäätiö, Tutkimusjulkaisut* 15, Vammala. 39–83.
- Naukkarinen, Arvo** (1983). Pohjois-suomalaisesta muuttoliikkeestä eräiden yhteiskunnallisten ja alueellisten kehitysnäkymien valossa. *Teoksessa* Melkas, Jussi (toim.): Pohjois-Suomalaisesta ihmisestä, 33–38. *Oulun yliopisto, Pohjois-Suomen tutkimuslaitoksen julkaisuja* C 50. Oulu.
- Nieminen, Mauri** (1995). *Ikääntyvä Suomi. Katsaus alueelliseen väestökehitykseen vuosina 1994–2030*. 127 s. Suomen kuntaliitto, Helsinki.
- Puistotalo, Pekka** (1996). Telematiikka yhteiskunnan palvelijana. *Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja* B: 16. Seinäjoki. 85 s.
- Sneck, Timo & Airi Pajunen** (1994). Areenat kaupunkiseutujen tulkintamallina. *Suomen kuntaliitto. Acta* 27. 311 s.
- Sotarauta, Markku** (1996). Alueellisten strategioiden kahdet kasvot – Klassinen suunnittelukone ja kommunikaatioprosessi. Tampereen yliopisto, <http://www.sjoki.uta.fi/sente/articles/aluestra.htm>.
- Stambol, Lasse Sigbjorn, Mats Johansson, Lars Olof Persson & Elli Rissanen** (1997). Flytting og systemsetting i nordiske land. Bruttostromsanalyser og tilbudssidetilpasninger i de regionale arbeidsmarkedene. *Nordisk Ministerråd, Tema Nord* 599, 182 s.
- Tilastokeskus** (2000). Väestönmuutokset kunnittain 1999. *Tilastokeskus. Väestö* 2000:6. 80 s.
- Vartiainen, Perttu** (1999). Menestys kasaantuu yhä harvempiin keskuksiin. *Helsingin Sanomat* 16.7.1999.
- Vuorinen, Pentti** (1989). Verkostotalous ja modernien yritysten toimintaympäristöt. *Teoksessa* Eskelinen H. & Virkkala S. (toim.) Talouden verkostot ja alueellinen muutos. *Jouensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen monisteita* 4. 129 s.
- Zelinsky, Wilbur** (1971). The Hypothesis of the Mobility Transition. *The Geographical Review* 61, 219–249.

Maahanmuuttajat ja työmarkkinat

Elli Heikkilä

Citizenship and Exclusion oli teemana 12th Annual Meeting on Socio-Economics -konferenssissa, joka järjestettiin London School of Economics'ssa Lontoossa heinäkuun alussa 2000. Konferenssi käsitteli kansalaisuus- ja syrjäytymiskysymyksiä laajasti ja monipuolisesti. Tapahduma keräsi tutkijoita ympäri maailmaa.

Konferenssissa tuli useissa eri yhteyksissä esiin maahanmuuttajien asema työmarkkinoilla. *Giovanna Procacci* Italiasta pohti uudelleenintegroutumista yhteiskuntaan ja työmarkkinoille. Hänen mukaansa uudelleenintegroituminen on kompleksinen prosessi ja pysyvä transiitioilmiö, joka ei koskaan pääty. Hänen mukaansa työttömyys pelkästään ei luo köyhyyttä, vaan myös matalapalkkaiset palvelutyöt. Hän käsittelee esitelmässään minimipalkkatason lakia, joka kokeellisesti otetaan käyttöön muutamissa Italian kunnissa.

Ananda Kumara Japanista toi esiin tietotaidon siirrettävyyden kansainvälisessä muuttoliikkeessä, tapauksena Japani ja kehitysmaat. Japanissa työvoimaa on sosiaalialalla, hotellisektorilla ja maataloudessa, mikä vuoksi ulkomaisesta työvoimasta on tullut tärkeä keskustelun kohde. Työvoimapula ei johdu työvoiman puutteesta sinänsä, vaan osittain siitä, että japanilainen nuoriso ei ole kiinnostunut mainittujen alojen työstä. Myös japanilaisia teollisuusyrityksiä on sijoitettu kehitysmaihin, missä työvoimaa on saatavissa ja työvoimakulut ovat alhaiset.

Maahanmuuttajien yritystoiminta Ruotsissa oli *Ali B. Najibin* teemana. Ruotsin maahanmuuttajaväestön määrä oli 1,7 miljoonaa vuonna 1998. Useat heistä ovat saapuneet Ruotsiin 1980-luvulla tai sitä myöhemmin. He ovat sijoittuneet etupäässä suuriin keskuksiin, kuten Tukholmaan, Göteborgiin ja Malmön alueelle.

1990-luvulla yksi viidesosa uudesta yritystoiminnasta oli maahanmuuttajien käynnistämää Ruotsissa. Heidän yrityksensä ovat yleensä varsin pieniä ja työllistävät etupäässä perheenjäseniä sekä työntekijöitä, joilla on sama etninen tausta. Ruotsissa on havaittu, että 1980-luvun puolivälistä lähtien maahanmuuttajilla on ollut suurempi itsensä työllistämistä kuin syntyperäisillä ruotsalaisilla. Lisäksi yritystoiminnan perustamisessa on nähtävissä merkittäviä eroja eri maahanmuuttajaryhmien välillä. Eräänä

syynä maahanmuuttajien yritysten perustamisaktiivisuuteen on se, että heillä on ollut heikko asema ruotsalaisilla työmarkkinoilla.

Suomessa maahanmuuttajien asema työmarkkinoilla vaihtelee eri kansallisuuksien mukaan. *Timo Jaakkolan* työministeriölle tekemässä tutkimuksessa "Maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt työhönotossa ja työelämässä" havaitaan, että länsimaista tulleilla on selvästi alhaisempi työttömyysaste kuin kolmansista maista tulleilla. Tärkeimmät tavat, joilla maahanmuuttajat ovat rekrytoituneet, ovat suomalaisten ystävien kautta saadut kontaktit tai työvoimatoimiston palvelut. Korkeakoulututkimuksen omaavat ovat onnistuneet saamaan työtä paremmin lehti-ilmoitusten kautta.

Timo Jaakkolan tutkimuksessa 83,7 % maahanmuuttajista piti suurimpana syynä työhön pääsyn vaikeuteen Suomen korkeaa työttömyyttä ja kilpailun kovuutta. Yli kolme neljäsosaa maahanmuuttajista koki, ettei heidän ulkomaista työkokemustaan arvoteta Suomessa tai että heidän puutteellinen suomen kielen taitonsa on ollut työllistymisen esteenä.

Väitöksiä

Psychological Acculturation and Adaptation among Russian-Speaking Immigrant Adolescents in Finland

Helsingin yliopistossa esitettiin 15.3.2000 julkisesti tarkastettavaksi PsM Inga Jasinskaja-Lahden väitöskirja ”Psychological Acculturation and Adaptation among Russian-Speaking Immigrant Adolescents in Finland”. Virallisena vastaväittäjänä toimi professori Charles Westin Tukholman yliopistosta (CEI-FO) ja kustoksena professori Karmela Liebkind Helsingin yliopistosta.

Inga Jasinskaja-Lahti on valmistunut psykologian maisteriksi vuonna 1995 Helsingin yliopistosta. Väitös kuuluu sosiaalipsykologian alaan.

Tutkimuksessa käsitellään venäjänkielisten maahanmuuttajanuorten akkulturaation tilaa ja prosessia Suomessa, jolloin akkulturaatiolla tarkoitetaan eri kulttuurien kohtaamiseen liittyviä ilmiöitä ja muutoksia. Tutkimuksen alussa esitellään tutkimuksen teoreettinen viitekehys: määritelmät, mittausten menetelmät sekä aiemmat empiiriset tulokset. Akkulturaatiota käsitellään erityisesti etnisen identiteetin, sen muutosprosessin, akkulturaatioasteen ja onnistuneen sopeutumisen näkökulmasta. Erityistä huomiota kiinnitetään myös paluumuuttajien sopeutumisen erityispiirteisiin.

Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeella, johon vastasi

170 pääkaupunkiseudun venäjänkielistä yläasteen oppilasta. Heitä verrattiin sekä Suomessa syntyneisiin suomalaisiin ikätovereihin (yhteensä 190) että muihin (somalialaiset, vietnamilaiset ja turkkilaiset) Suomessa asuviin samanikäisiin maahanmuuttajanuoriin (yhteensä 418).

Tutkimuksen tulokset osoittivat venäjänkielisten akkulturaatioprosessin monimuotoisuuden ja dynaamisen luonteen. Tulokset osoittivat muun muassa omaan ryhmään ja valtaväestöön suuntautuvien kontaktien merkityksen maahanmuuttajanuorten etniselle identiteetille. Lisäksi jokapäiväisessä elämässä käytetty kieli ja kokemukset perheen tuesta vaikuttivat selvästi etniseen identiteettiin. Tutkimustulosten mukaan nuorten etnisyydelle antamat merkitykset muuttuvat ajan myötä. Tutkimus osoitti myös, että nuorten akkulturaation ymmärtämisen kannalta on tärkeää tunnustaa akkulturaatioprosessin eri osat ja analysoida niitä erikseen.

Tutkimuksessa selvitettiin, mitkä eri tekijät vaikuttavat nuorten akkulturaatiostressiin. Tutkimustulosten mukaan maahanmuuttajanuorten sopeutumisen taso vaihtelee kuitenkin sen mukaan, mitä eri psykologisen hyvinvoinnin osa-alueita mitataan. Näitä ovat akkulturaatiostressin lisäksi itsetunto, pystyvyyden tunne, käyttäytymisongelmat sekä tyytyväisyys elämään. Tämän lisäksi tutkimus osoitti, että nuorten kokemukset vanhempien tuesta ja perinteisiin perhearvoihin sitoutuminen edistävät merkittävästi nuorten hyvinvointia. Eri maahanmuuttajaryhmiin kuulu-

vien nuorten psykologisen hyvinvoinnin vertailu osoitti ryhmien välillä selkeitä eroja.

Tutkimuksen tuloksilla on teoreettista ja käytännöllistä merkitystä sekä akkulturaatiotutkimuksen kehittämisen että maahanmuuttajien integraatiosta vastaavien viranomaisten kannalta.

(Väitöskirja on julkaistu Helsingin yliopiston sarjassa Sosiaalipsykologisia tutkimuksia, hinta 100 mk. Tilausosoite: Sosiaalipsykologian laitos, PL 4, 00014 Helsingin yliopisto, puh. 09-1912 3272 tai sähköposti anja.kuusela@helsinki.fi)

Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttoliittisessä keskustelussa

Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa esitettiin 15.9.2000 julkisesti tarkastettavaksi VTM Outi Lepolan väitöskirja ”Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttoliittisessä keskustelussa”. Virallisena vastaväittäjänä oli professori Tom Sandlund (Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet) ja kustoksena professori Risto Alapuro Helsingin yliopistosta. Tutkimus kuuluu sosiologian alaan.

Tutkimuksen kohteena on Suomessa vuosina 1988–1999 maahanmuutosta ja ulkomaalaisista

käyty poliittinen keskustelu. Varsinaisena tutkimusongelmana on sen selvittäminen, mitä keskustelu kertoo yleisemmistä Suomea ja suomalaisuutta sekä valtion ja kulttuurin suhdetta koskevista käsityksistä.

Kirjassa dokumentoidaan em. ajanjaksona tapahtuneet keskeiset maahanmuuttoa ja ulkomaalaisten asemaa koskeneet lakiuudistukset eduskuntakeskusteluihin. Aineisto koostuu komiteamietinnöistä, hallituksen esityksistä, eduskunnan täysistuntopöytäkirjoista sekä muista valtiopäiväasiakirjoista. Tutkimusmenetelmä on ollut diskurssi- ja retoriikka-analyysistä vaikutteita saanut debattianalyysi. Aineiston tarkasteluun on pyritty saamaan lisävaloa myös rinnastamalla poliittinen keskustelu teoreettisiin, monikulttuurisuutta, poliittista yhteisöä ja suomalaisuutta koskeviin keskusteluihin.

Tutkimuksen kohteena olleen ajanjakson aikana maahanmuuttajien ja ulkomaalaisten asukkaiden määrä Suomessa kasvoi voimakkaasti. Maahanmuutto- ja ulkomaalaispolitiikan muutokset olivat osin seurausta tästä maahanmuuton lisääntymisestä, osin eurooppalaisiin yhteisöihin ja sopimuksiin liittymisestä. Vaikka ulkomaalaisia koskevat lait ovat muuttuneet suuresti, niitä koskevan argumentaation sisällön ta-

solla ei ole juurikaan tapahtunut muutoksia. Esimerkiksi turvapaikkapolitiikan perusjännite on koko ajan viritetty yhtäältä valtion suvereenisuuden ja hallinnon tehokkuuden, toisaalta pakolaisten suojelun ja oikeusturvan periaatteiden väliin. Suomessa vakituisesti asuvien ulkomaalaisten osalta puolestaan on koko vuosikymmenen jatkunut kehitys, jonka myötä heidän oikeutensa ja tasavertaisuutensa suhteessa Suomen kansalaisiin ovat lisääntyneet.

Monikulttuurisuusideaali on kytketty kaikkia koskevan tasa-arvon periaatteeseen. Monikulttuurisuuden on kuitenkin ajateltu koskevan erityisesti maahanmuuttajia, sen katsotaan olevan seurausta heidän läsnäolostaan ja heidän tehtäväkseen katsotaan toisaalta suomalaisten toimintatapojen ja suomen kielen oppiminen, toisaalta oman kulttuurinsa säilyttäminen.

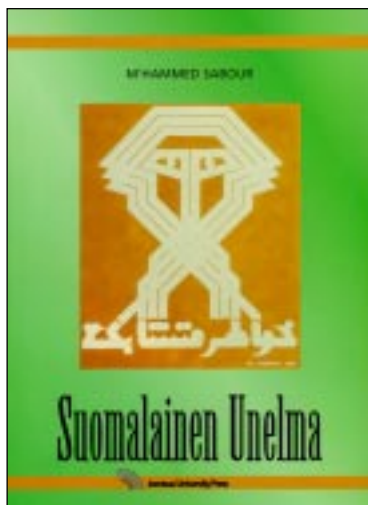
Se, millaiseksi poliittinen yhteisö ymmärretään luonteeltaan, vaikuttaa siihen, keitä pidetään oikeutettuina osallistumaan poliittiseen päätöksentekoon. Aineistossa esiintyy niin kannanottoja, joissa puolustetaan kansalaisten erioikeuksia muihin maassa asuviin nähden ja korostetaan kulttuurisen homogeenisuuden arvoa, kuin näkemyksiä, joiden mukaan poliittisten oikeuksien

katsotaan kuuluvan kaikille maassa eläville, jotta jokainen voisi vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Molemmilla kannoilla on kaukupohjaa myös suomalaisen poliittisen ajattelun historiassa, ensin mainitulla fennomaanisessa, jälkimmäisellä liberaalisessa perinteessä.

Käsitteellä suomalainen viitataan toisaalta Suomen kansalaisiin, toisaalta etnisesti tai kulttuurisesti suomalaisiksi määrittäviin ihmisiin. Suomalaisten ja ulkomaalaisten välinen käsitteellinen raja näyttää aineiston perusteella lähes ylittämättömältä. Vaikka keskustelussa nousee esiin ryhmiä, joiden suomalaisuus ei ole itsestäänselvää, maahanmuuttajat (inkerinsuomalaisia lukuunottamatta) jäävät lähtökohtaisesti suomalaisuuden ulkopuolelle. Kysymykseen siitä, voivatko Suomeen asettuneet ”ulkomaalaiset” aikaa myöten muuttua ”suomalaisiksi” vaikuttaa ratkaisevasti se, painotetaanko suomalaisuuden määrittelyssä syntyperää ja etnisyyttä vai kansalaisuutta, Suomessa asumista ja yhteiskunnallista osallisuutta.

(Väitöskirja on julkaistu sarjassa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 787, hinta 156 mk. Tilausosoite: SKS, PL 259, 00171 Helsinki, puh. (09) 1312 3216 tai sähköposti kirjamyynti@finlit.fi)

Kirjat

M'hammed Sabour: Suomalainen Unelma. Tapahtumia ja tulkintoja Suomesta ja suomalaisista. Joensuu University Press, 2000. 216 s.

Professori M'hammed Sabourin nimi tuli minulle tutuksi muutama vuosi sitten sosiologian yhteydessä ja nyt minulla on ollut hyvä tilaisuus lukea hänen kirjansa, jossa hän kuvaa omakohtaisia tapahtumia Suomessa asumiensa vuosien varrelta. Mielenkiintoiseksi asian tekee se, että vain harvoin on julkaistu sosiologin näkemystä meistä sellaisena kuin me olemme toisen silmin. Sosiologin, joka on ensin ollut vieras ja josta on tullut suomalainen, joka tiedostaa samanaikaisesti omat kulttuuriset siteensä Marokkoon. Päiväkirjan muotoinen teos on erinomainen kuvaus yhden yksilön tulosta ja sopeutumisesta vieraaseen kulttuuriin niin, että tänään hän on yksi meistä. Koska hän itse kirjoittaa puolestaan paremmin kuin mitä minä voin teh-

dä, niin lainaankin seuraavassa otteita hänen kirjastaan ajallisesa järjestyksessä. Lukijan on syytä ottaa huomioon ajan ja tapahtuminen vaikutukset, sillä eilinen ei ole tänään ja päinvastoin – vai onko?

Jokaisella Suomeen saapuvala ulkomaalaisella on oma tarinansa siitä, millaisen maan ja kulttuurin he ovat kohdanneet. Minun tarinani ei siinä suhteessa ole mitenkään ainutlaatuinen. Kulttuuritaustani ja elämänkulkuni tietysti vaikuttavat tapaani kokea ja kuvata asioita. (Ote epilogista.)

On vuosi 1976. (Helsingin lentoasemalla)...

Muut matkustajat pääsivät tarkastuksen läpi vaivatta, ainoastaan minä jäin selittämään, todistamaan ja vakuuttamaan, että olin kunnollinen turisti. Tajusin ensimmäisen kerran, etteivät meikäläiset ole tänne tervetulleita tai ainakaan yhtä tervetulleita kuin muut.

Pohdin vieläkin, miksi poliisi oli niin epäilevä, epäkohtelias ja työkeä minua kohtaan. Minullaan oli kaikki vaaditut paperit ja asiakirjat, olin hyvin pukeutunut ja käyttäydyin toisten lailla sivistyneesti. Johtuikohan kohteluni tummasta ihonväristäni ja vieraasta nimestäni, tai kenties syytä oli Marokon kansalaisuuteni? ... Mieleeni nousi muistoja menneestä. Kun lapsena ystäväni kanssa menimme 1950-luvulla Casablancan eurooppalaisten asuttamiin osiin, elokuvateatteriin, jopa kouluun, jouduimme ovella selvittämään vartijalle tai lipuntarkastajalle, että meidän kuului päästä sisään, meillä oli rahaa ja kädessämme oleva lippu oli oikea...

Helsinki herätti kuitenkin myös toisenlaisia ajatuksia kuten seuraavassa:

Ihmisten käytöksessä kiinnittää huomiota kurinalaisuus, esimerkiksi liikennesääntöjä näytetään kunnioitettavan. Ihmiset odottavat jalkakäytävällä kärsivällisesti ja kuuliaisesti valon vaihtumista punaisesta vihreäksi, vaikkei kadulla liiku yhtään autoa. Tämä poikkeaa Casablancan tai Pariisin käytännöstä.

Ja kieli- ja kommunikaatio-ongelmat alkavat hahmottua:

Osaan itse sanoa pari sanaa: kiitos, joka tarkoittaa 'merci' ja ole hyvä, joka tarkoittaa 'sil vous plaît'. Nämä kaksi sanaa ovat hyvin tärkeitä ja auttavat paljon, mutta ne ovat vain pienen pieni osa kieltä, joka näyttää kirjoitetunakin erikoiselta. Sanat ovat niin pitkiä, etten tiedä kuinka niiden lukemisesta voi selviytyä.

Ennakkoluulot ja stereotypiat putkahtavat myös pintaan, kun on kyse avioliitosta kahden eri kulttuurin edustajan välillä.

Olimme hakemassa kirkkoheran virastosta papereita avioliittoa varten. Pastori tuli tervehtimään meitä ja puhui minullekin kohteliaasti. L:n hän kutsui luokseen ja yritti selvittää hänelle, miten väärin niin sosiaalisesti, kulttuurisesti kuin uskonnollisestikin on yhdistää elämänsä johonkin pakanallisen uskonnon edustajaan. Mieti vielä kerran, oli pappi käsenyt. Moinen neuvonta kesti melkein 20 minuuttia. Kun L. lopulta tuli toimistosta, pastori seurasi häntä, hymyili minulle ja sanoi hyvästeiksi: Nice meeting you. L:lle hän toivotti suomeksi: Mieti asiaa ja tule vielä käymään, jos haluat keskustella siitä. Kuinka

olisin voinut ymmärtää moisia tapahtumia? Olin kielivammainen: en ymmärtänyt, mitä ihmiset puhuivat ympärilläni ja mitä he ajattelivat. Ehkä joskus oli parempi, etten ymmärtänytäkään. Oli vähemmän tuskallista.

Tulijaa kohtaa luonnollisesti koti-ikävä, jolloin ajatukset saavat sisältöjä kuten:

... kaipaen omaa kulttuuriani ja kotipuolen tapahtumia. Tekee mieli hyvää couscousia ja tajina: haluan kuulla Marokon ääniä ja musiikkia sekä sukin hajua. Olisi mukava nähdä tuttuja, tava-ta kavereita, keskustella heidän kanssaan, kutsua heitä vierailulle ja saada olla oma itsensä, ettei tarvitsisi koko ajan elää itseään kontrolloiden ja valvoen.

Mennään ajassa eteenpäin. On vuosi 1980.

Minusta tuli vihdoinkin Suomen kansalainen. Presidentti Urho Kekkosen allekirjoittama päätös tuli tänään. Uskomatonta! On vaikea kuvailla tunteita, joita asia minussa herättää. Kuka oikein olen? Olen sama mies kuin aikaisemminkin, sillä säilytin myös entisen kansalaisuuteni. Mutta olen myös jotakin uuttakin. Asun pysyvästi Suomessa ja olen nyt myös tämän maan kansalainen... Minulle on kunnia olla osa tätä kansaa...

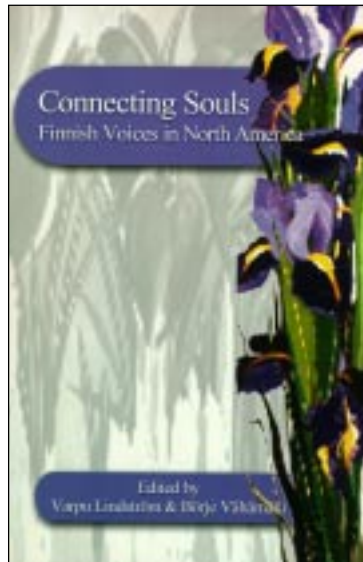
Minua erityisesti koskettanut pohdinta löytyy vuodelta 1990, jolloin M'hammed Sabour kirjoittaa kaksikulttuurisesta liitosta:

Erilaisuudesta muodostunut liitto ja ystävyys vaativat kompromisseja. Sellaisessa yhteisössä, jonka tavoitteena on tasa-arvo, tasapaino ja yhteenkuuluvuus, on pakko ottaa huomioon toisen toivomukset, tavoitteet ja mielipiteet

ja yrittää samalla tuoda esille omia näkemyksiään pyrkimättä korostamaan niitä tai alistumaan toisen näkemyksiin. Kaksikulttuurinen liitto on vaativa liitto. Se on ikuista tasapainon hakemista ja sovittelua. Oikeastaan se muistuttaa yritystä kävellä pitkällä narulla putoamatta... Eriolaiset symbolit, rituaalit, surut, pettymykset, ilot, toiveet ja kärsimykset törmäivät toisiinsa. Rakkaus ei ole vain sanoja ja tunteiden osoitusta, se on käytännöllistä työnjakoa ja huomioon ottamista.

Hän kirjoittaa sujuvasti ja juosteasti monesta muustakin asiasta ja olotilasta. Tutustu ihmeessä. Minulle lukukokemus oli mieluisen ja antoi ajattelemisen aihetta sekä laajensi osaltaan ymmärrystäni maailmasta, jossa elämme. Merci M'hammed!

Juha Niemelä

Connecting Souls – Finnish Voices in North America. Edited by Varpu Lindström & Börje Vähämäki. Ontario, 2000. 223 s.

Viime vuosina olen usein selaillessani lehtiä ja kirjoja törmännyt pohdintoihin ja kysymyksiin suomalaisuudesta ja sen sisällöstä. Derridan sanoin voin todeta, että ei ole helppo mieltää edes minän olemusta saatikka sitten meitä. Tulkintoja on yhtä monia kuin on ihmisiäkin. Yhtä kaikki – kysymys on alati kiinnostava. Miellyttävän lisänsä tuo tähän pohdintaan lukemani kirja ”Connecting Souls – Finnish Voices in North America”. Meiltä Suomessa jää usein huomaamatta se tosiasia, että Yhdysvalloissa ja Kanadassa on olemassa melkoinen joukko runoilijoita ja kirjailijoita, joilla on suomalaiset juuret. Painotuoreessa kirjassaan he tuovat julki sen, miten he kokevat suomalaisuuden ja miten suomalaisuus heidän välityksellään kääntyy englannin kielelle. Kuten Varpu Lindström ja Börje Vähämäki osuvasti toteavat, monet näistä kirjoittajista elävät ja tekevät työtään suhteellisen eristettyinä sekä toisistaan että lukijoistaan. Tuoloin voidaan hyvin kysyä, mikä sitten sitoo heidät suomalaiseen kulttuuriperintöön. Vastaus ei ole yksiselitteinen. Jotakin voidaan kuitenkin sanoa.

Monet tämän antologian kirjoittajista ovat jo varsin tunnettuja omissa yhteisöissään ja laajemmaltikin. Heistä voin mainita vaikka Jane Piirron, Diane Jarvenpään (alias Diane Jarvi), Lynn Maria Laitalan, Pentti Junnin ja Richard Impolan. Jokainen runoilija ja kirjailija on kiistämättä yksilöllinen. Samalla muutamat heistä tuovat näkyville kirjoituksissaan yhteisiksi koettuja aiheita, tunteita ja sävyjä, jotka tulevat sitä läheisemmiksi, mitä enemmän nii-

hin on mahdollisuus uppoutua. On mahdollista esimerkiksi löytää myyttisiä sävyjä, jotka ovat innostaneet kirjoittajia. Kalevala on ollut toisille selkeä lähtökohta samalla kun toiset ovat löytäneet muita tapoja kertoa. Todellista arkea ei ole myöskään sivuutettu. Yksinäisyyden, poliittisen sitoutumisen, väkivallan, paikan ja luonnon teemat tulevat voimakkaana lukijaa vastaan. Niiltä ei voi välttyä.

On myös niin, että monilla runoilla ja kertomuksilla on kahtalainen ajallinen ulottuvuutensa. On olemassa suomalaisen menneen maailman aika, joka heijastuu omien vanhempien ja esivanhempien kuvauksissa, mutta yhtä lailla yhä enenevämpänä myös nykyhetken suomalaisen kulttuurin uudelleen löytäminen tai tajuminen, joka on suoraa seurausta Suomeen tehdyistä lomamatkoista tai opiskelusta Suomessa. Muodostuu tavallaan kolmio, jossa kärkinä ovat mennyt maailma eli suomalainen kulttuuriperintö, ny-

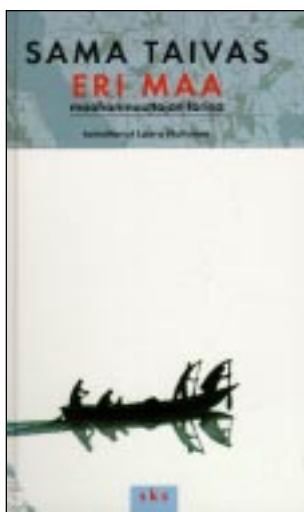
kypäivän Suomi ja kirjoittajan oma minä, jotka muodostavat yksilön luovuuden vireen ja voiman.

Antologian monipuoliset tekstit on jaettu viiteen ryhmään. Ensimmäisessä ovat Kalevalaan tai luontoon liittyvät runot ja kirjoitukset. Yhteisenä piirteenä näille voidaan pitää shamanistiseen ja myyttiseen suomalaiseen tai suomalais-ugrilaiseen maailmaan liittymistä. Toisessa jaksossa nimittäjänä on siirtolaiselämä iloinen ja murheinen eli mitä on ollut olla ja olla yhä suomalainen Pohjois-Amerikassa. Kolmannessa osassa paneudutaan kysymykseen identiteetistä. Kuka minä olen, on olennainen asia. Muistikuvat ovat tärkein lähde pohdittaessa identiteettiä, minä rakentuu muistikuvien ja muistojen avulla. Kuten toimittajat ovat osuvasti sanoneet, vierailu tai oleskelu Suomessa on saattanut olla kirjoittajalle äärimmäisen tärkeä tapahtuma, siksi neljännessä osassa nimittäjänä ovat kytkeyty-

miset tai uudelleenkytkeytyminen suomalaisuuteen. Kokemuksiaan tilittävät niin suomalaiset juuret omaavat kuin ei-suomalaisetkin, jotka ovat asuneet Suomessa ja havainnoineet ja eläneet kansamme juuri tätä päivää. Viides ja viimeinen osa keskittyy suomalaisten runoilijoiden ja kirjailijoiden hengentuotosten käänkösiin. Tällä tavoin muodostuu toinenkin kolmio, jonka kärkinä toimivat suomalainen kulttuuriperintö Amerikassa, moderni suomalainen kulttuuri ja minä.

Kuten niin useasti kautta historian on ollut nähtävissä, runoilijat ja kirjailijat ovat olleet tiennäyttäjinä ja toimineet itse kääntäjinä. Niin tässäkin tapauksessa ja tuloksena on mainio antologia, joka osoittaa että on olemassa yhteys niin mantereiden, sukupolvien, ihmisten kuin sielujenkin välillä. Suosittelen jokaiselle tuon yhteyden löytämistä.

Juha Niemelä

Huttunen, Laura (toim): Sama taivas, eri maa: maahanmuuttajan tarina. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kansanelämän kuvauksia 48, Helsinki 1999. 307 s.

Kirja koostuu kirjoituskilpailun ”Maahanmuuttajan elämäntarina, kerro elämästäsi omin sanoin” sadosta. Teoksen tarinoissa eri puolilta maailmaa, mm. Venäjältä, Saksasta, Vietnamista, Irakista, Bosniasta ja Afrikan maista, eri syistä Suomeen muuttaneet ihmiset kertovat elämäntarinansa. Näissä tarinoissa uutiset ja tilastot maahanmuuttajista saavat kasvot ja äänen, tulevat lukijaa lähelle. Samalla tarkentuu, joskus terveellisestikin, suomalaisten kuva itsestään, kun sen näkee muualta tulleiden silmin.

Kirjoituskilpailun järjestivät vuonna 1997 Pakolais- ja siirtolaisuusasiain neuvottelukunta, Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiiaalipsykologian laitos sekä Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tasavallan presidentti vieraili instituutissa

Tasavallan presidentti Tarja Halonen teki kesävierailun Siirtolaisuusinstituuttiin 10.7. Kyseessä oli vapaamuotoinen tutustumiskäynti, jonka aikana päivänkohtaisetkin asiat tulivat keskustelussa esiin. Samana päivänä astui nimittäin voimaan lakimuutos, joka velvoittaa Ulkomaalaisviraston päättämään seitsemässä päivässä niin sanotusta turvallisesta maasta saapuvien henkilöiden turvapaikka-anomuksista. Presidentti oli kiinnostunut myös Suomen sisäisestä muuttoliikkeestä ja instituutin kansainvälisestä yhteistyöstä.

Presidentillä on Suomesta lähteneistä siirtolaisista omaakin kokemusta: ”Sisar meni ja rakastui australialaiseen mieheen. He asuvat nyt Sydneyssä lapsineen”, kertoi presidentti Halonen.

(Ylh.) Suomesta lähtijöistä muistuttaa Siirtolaisuusinstituutin johtajan Olavi Koivukankaan ja valtuuskunnan puheenjohtajan, rehtori Keijo Virtasen presidentille ojentama pronssiveistos ”Maailmalle lähtö”, jonka on suunnitellut kuvanveistäjä Erik Mäkinen.

Tilaisuuteen osallistuivat myös Siirtolaisuusinstituutin kulttuurikeskuksen suunnittelija Pekka Hyvärinen ja Turussa kesäänsä viettänyt Havaijin suomalainen liikemies Oiva Koski.

Ruotsinsuomalaisten valtuuskunta perustettu

Ruotsinsuomalaisten valtuuskunnan puheenjohtajiston jäsenet (vas.) Matti Lukin, Barbro Allardt-Ljungren, Paavo Vallius, Markku Peura ja Martti Lehtinen.

Ruotsinsuomalaisten etuja valvomaan on perustettu uusi yhteistyöjärjestö. Perustamiskokouksessa Tukholmassa 20.–21.5.2000 uuden valtuuskunnan puheenjohtajaksi valittiin valtiopäiväedustaja Paavo Vallius.

Ruotsissa asui viime vuodenvaihteessa Ruotsin tilastokeskuksen mukaan 446 102 ruotsinsuomalaisita. Ruotsin valtiopäivät hyväksyi joulukuussa suomen kielen viralliseksi vähemmistökieleksi, mutta kaikille viranomaisille ei ole vielä tiedotettu asiasta. Ruotsinsuomalaisten valtuuskunta on vaatinut Ruotsin hallitusta tiedottamaan paikallisviranomaisille pikaisesti uudesta suomen vähemmistökieliase-
masta, koska monet koulujen kielenopetusta, ruotsinsuomalaisten sosiaalipalveluja ja vanhusten hoitoa koskevat päätökset tehdään paikallisesti.

Pohjois-Amerikan suomalaislehdistä

Pohjois-Amerikan johtavat suomalaislehdet *Amerikan Uutiset* ja *Canadian Uutiset* ovat yhdistyneet yhdeksi mantereenlaajuiseksi lehdeksi *The Finnish Update – Pohjois-Amerikan Uutiset*. Lisäksi aletaan julkaista kahta alueellista lehteä: *Thuder Bayn Uutiset* (joka toinen viikko) ja *Floridan Uutiset* (talvikaute-na).

Työmies Eteenpäin -lehti lopetti ilmestymisensä vuonna 1998, mutta *Työmies Society* julkaisi (pääosin englanninkielistä) *Finnish American Reporter* -lehteä tähän vuoteen asti. *Finnish American Reporter* -lehden julkaiseminen jatkuu nyt *Finlandia Universityssä*.

FinnForum VI

International Finnish Studies Conference on the theme Entering Multiculturalism: Finnish Experience Abroad in Jyväskylä, Finland, June 13–16, 2001

The University of Jyväskylä and the Institute of Migration (Turku) will bring together scholars from a variety of disciplines and many countries. In addition to the "original FinnForum countries" USA, Canada and Finland also Australia and several European countries will be represented. Participation is open for all scholars and interested audiences from any country.

The conference program will consist of plenaries, papers and posters. Thursday, Friday and Saturday will be the working days of the conference. Saturday morning program will be open to the non-participants. There will be over fifty presentations on a wide variety of topics (history, sociology, arts, lan-

guage etc.). Many aspects of the Finnish experience abroad will be present. The focus is on discussing how the Finnish experience abroad could help the present-day Finland in its efforts to become a multicultural and multilingual country. Thus we expect that the audience will also include people working with the immigration and multiculturalization process within Finland.

An integral part of the conference will be exhibitions on immigrant history, literature and art. In the evenings there will be opportunities to hear literature readings, see theatre and participate in outings. Also the local museums and art galleries are in the close vicinity of the conference site.

The conference language is English. For further information contact:

Taru-Maija Heilala, Conference Secretariat, Jyväskylän Paviljonki, P.O.B. 166, FIN-40101 Jyväskylä, Finland. Tel. +358-14-339 8157. Mobile: +358-400-803 663. Fax: +358-14-339 8159. E-mail: tarumaija.heilala@paviljonki-jkl.com

Karlstadin Emigrantregistret 40 vuotta

Juhlan muodostivat Amerikanpäivät, joista ensimmäisen näyttämönä oli Karlstad ja toisen läheinen Filipstadin kaupunki. Onnittelupuheet pidettiin *Emigrantregistretin* tiloissa ja samalla tutustuttiin lai-

tokseen. Lähes kaikki Ruotsista lähteneet siirtolaiset on siellä merkitty siirtolaisrekisteriin, jossa on yhteensä 3,7 miljoonaa tietuetta.

Läheisellä kotiseutumuseoalueella on mm. Finntorp-savupirtti, jonka edustalla nähtiin ensimmäinen kohtaus Amerikkaan siirtolaisiksi lähtevistä ihmisistä kertovasta kuvaelmasarjasta. Siirtolaismatka alkoi hevoskärryillä kotipihalta. Seuraava kohtaus oli lähellä olevassa kirkkorakennuksessa, jossa pappi piti saarnan siirtolaisiksi lähteville.

Kolmas kohtaus oli Karlstadin satamassa, missä esitettiin siirtolaislaivan lähtö. Terassilla lounasta syöneiden vieraiden edestä lähti vanha höyrylaiva todella liikkeelle. Keskeistä roolia näyttelivät laiva-yhtiön agentti sekä pappi, joka itsekin lähti siirtolaiseksi Amerikkaan. Tähän laulunäytelmään osallistui kymmeniä vapaaehtoisia näyttelijöitä.

Amerikanpäivien toinen päivä Filipstadissa oli omistettu Värmlannista kotoisin olleen siirtolaisen *John Ericssonin* (1803–89) muistolle. Ericsson oli suunnitellut panssarilaiva *Monitorin*, jota käytettiin USA:n sisällissodan aikana. John Ericsson on haudattu mausoleumiin Filipstadiin ja hänen muistoaan vaalii USA:ssa ja Ruotsissa toimiva *John Ericsson seura*. Mahtavan mausoleumin portailla pidettiin muistotilaisuus, ja vuoden Amerikanruotsalainen laski laivan propellin muotoisen seppeleen sarkofagille. Tämän jälkeen oli jumalanpalvelus Filipstadin kirkossa.

Viimeinen juhlatapahtuma oli kirkon ja hautausmaahan välillä olevan kauniin lahden rannalla, missä mm. näyteltiin maailman ensimmäinen panssarilaitojen välinen meritaistelu John Ericssonin *Monitorin* ja etelävaltioiden *Merrimacin* välillä. Laivat oli rakennettu 1/4 oikeasta koosta samoin kuin rekviisiittana olevat purjelaivat ja rannalla oleva linnoitus tykkeineen. Taistelu, jota *Emigrantregistretin* johtaja *Erik Gustavson* selosti mikrofonilla, oli hyvin havainnollinen, sillä panssarialukset operoivat lahdella ja niitä ohjasivat John Ericssonin pojat, sotilasarvoltaan reservin kapteeneja. Taistelunäytökseen osallistui 45 vapaaehtoista sisällissodan asuihin pukeutuneita sotilasta ja merimiehiä. Ruotsin armeija järjesti tykeillä ampumiset, räjäytykset ja tulipalot laivoissa.

Emigrantregistretin 40-vuotisjuhlille osallistui noin 300 henkeä. Joukko oli melko iäkäästä ja saapunut eri puolilta Ruotsia, mutta paljon oli myös Yhdysvalloista *Order of Vasa* -yhdistyksen jäseniä. Miinun teki myös suuren vaikutuksen se, että koko Värmlannin maakunta maaherrasta lähtien on kiinteästi mukana tukemassa *Emigrantregistretiä*.

Olavi Koivukangas

Finn Grand Fest 2000 Torontossa 13.–16.7.

Finn Grand Fest 2000 kokosi arviolta 5000 ihmistä Torontossa pidettyyn Yhdysvaltain ja Kanadan suomalaisten yhteiseen kulttuuritapahtumaan. Suomes- ta osanottajia oli noin 800. Juhlan monipuolinen oh- jelmisto koostui mm. luennoista, teatteri-, tanssi- ja lauluesityksistä, taidenäyttelyistä sekä erilaisista lasten, nuorten ja ikääntyneiden tapahtumista.

Päivien ohjelma aloitettiin ulkoilmatilaisuudella, minkä jälkeen siirryttiin kuuntelemaan luentoja. Siirtolaisuusinstituutista juhlilla esitelmöivät johta- ja *Olavi Koivukangas*, erikoistutkija *Jouni Korkia- saari* ja siirtolaisrekisterisihteeri *Krister Björklund*.

Instituutti vei juhlille atk-pohjaisen siirtolaisrekiste- rinsä, johon on tähän mennessä tallennettu runsaan 440 000 Suomesta vuosisadan alkukymmeninä läh- teneen amerikansiirtolaisen passi- ja matkustustie- dot. Sukulaisia rekisteristä etsittiinkin ahkerasti ko- ko tapahtuman ajan; kuvassa Krister Björklund (toi- nen oik.) esittelee instituutin aikaansaannoksia esi- sistään kiinnostuneelle pariskunnalle.

Suomalaisten ja intiaanien välisistä suhteista kerto- nut kanadalainen *Warner Wirta* on isänsä puolelta suomalainen ja äitinsä puolelta intiaani. Juhlille hän oli pukeutunut intiaaniperinteen mukaiseen värik- kääseen asuun.

Hauska oivallus juhlilla oli ripustaa pyykkinaruille juhluvieraiden nähtäväksi suomalaissiirtolaisten jäl- keläisten tekemiä oman sukunsa juuria kuvaavia lii- noja ja liinavaatteita.

Juhlien Torilla esittäytyivät monet suomalaisperinnettä vaalivat järjestöt sekä yrittäjät, joiden tarjonnasta ei ideoita puuttunut. Nykypäivää juhlilla edustivat lapsiperheet, ja tulevaa juhlien järjestäjäsukupolvea varten oli tarjolla omaa luovuutta inspiroivaa toimintaa.

(Oik.) Matkalta haettiin uusia ajatuksia myös Peräseinäjoelle rakennettavaa siirtolaisuuden kulttuurikeskusta varten. Olavi Koivukangas ja hankkeen suunnittelija Pekka Hyvärinen (vas.) vierailivat mm. Multicultural History Society of Ontariossa.

(Ylh.) Kanadan Suomalaisen Kulttuuriliiton entinen puheenjohtaja ja Kanadan Suomalaisten Suurjuhlien järjestäjäveteraani *Mauri Jalava* täytti äskettäin 70 vuotta.

– Kuvat: *Olavi Koivukangas ja Jouni Korkiasaari.*

Muuttoliikesymposiumi 23.–24.11.2000

Muuttoliikkeet vuosituhannen vaihtuessa – halutaanko niitä ohjata?

Symposiumi 23.-24.11., työryhmätyöskentely 22.11.
Kylpylä- ja kongressihotelli Caribia, Turku

Torstai 23.11.

- 8.00 Ilmoittautuminen alkaa
- 9.00 Symposiumin avaus ja valtiovallan tervehdys, sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho* (avoin)
- 9.15 Muuttoliike ja aluekehitys Suomessa, puheenjohtaja *Mauri Pekkarinen*, Keskustan eduskuntaryhmä
- 9.30 Johtaja *Anssi Paasivirta*, Työministeriö (avoin)
- 10.00 Muuttoliikkeiden historiallinen tarkastelu, akateemikko *Eino Jutikkala*
- 10.30 Maassamuuton kehityslinjat nyt ja tulevaisuudessa, kehittämispäällikkö *Mauri Nieminen*, Tilastokeskus
- 11.00 Keskustelu
- 11.15 Kahvi
- 11.45 Education for Territorial Competitiveness – an international and interregional comparative analysis, Associate Professor *Ingi Runar Edvardsson*, University of Akureyri, Iceland; Research Director *Ellie Heikkilä*, Institute of Migration, Finland; Associate Professor *Mats Johansson*, Swedish Institute for Regional Research (SIR), Sweden; Senior Research Fellow *Lars Olof Persson*, Nordic Centre for Spatial Development (Nordregio), Sweden; Research Fellow *Lasse Sigbjörn Stambøl*, Statistics Norway, Norway
- 12.15 Kansalliset ja kansainväliset muuttopaineet uuden vuosituhannen kynnyksellä, professori *Olli Kultalahti*, Tampereen yliopisto
- 12.45 Keskustelu
- 13.00 Lounas
- 14.00 Työvoiman liikkuvuus aluetalouksien näkökulmasta Suomessa, professori *Hannu Tervo*, Jyväskylän yliopisto
- 14.30 Maassamuuton kuvaaminen koordinaattipohjaisten paikkatietojen perusteella, FT *Jarkko Kauppinen*, Oulun yliopisto

- 15.00 Keskustelu
- 15.15 Kahvi
- 15.45 Itärajan kokemukset: vuorovaikutuksen rakenteet railon yli, johtaja Heikki Eskelinen, Joensuun yliopisto, Karjalan teollisuuslaitos
- 16.15 VTT Inga Jasinskaja-Lahti, Helsingin yliopisto (avoin)
- 16.45 Tutkimuslaitosten puheenvuorot, á 10 min.
- EU:n laajeneminen ja muuttoliikepainet, ylijohtaja *Reino Hjerppe*, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT)
- Hyödyttääkö vai vahingoittaa maahanmuutto EU:n työvoimaa? Tutkimusjohtaja *Kari Alho*, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (ETLA)
- Maassamuutto ja siihen vaikuttaminen, toimitusjohtaja *Vesa Vihriälä*, Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos (PTT)
- Aluerakenne ja väestö muuttoliikkeen kannalta, johtaja *Ismo Söderling*, Väestöliiton väestöntutkimuslaitos
- 17.25 Keskustelu
- 19.00 Turun kaupungin vastaanotto kylpylä- ja kongressihotelli Caribiassa
- 20.00 Ruokailu

Puheenvuoroja muuttoliikkeiden ohjaamisesta

Perjantai 24.11.

- 9.00 Yrittäjyys ja muuttohalukkuus maaseudulle, toimitusjohtaja *Kari Huhtala*, Maaseutuyrittäjyyden edistämiskeskus
- 9.20 Voiko muuttoliikettä ohjata aluepolitiikalla? Alue- ja kuntaministeri *Martti Korhonen*
- 9.40 Helsingin aluekehitys, apulaiskaupunginjohtaja *Pekka Korpinen*, Helsingin kaupunki
- 10.00 Muuttoliikkeet ja palvelut, lakimies *Antero Jaakkola*, Kuntaliitto

- 10.20 Pyrkimys tasapainoiseen aluekehitykseen – maakunnan liiton näkökulma, maakuntajohtaja *Juho Savo*, Varsinais-Suomen Liitto
- 10.40 Muuttoliikkeet ja teollisuus, talouspoliittinen asiamies *Pekka Castrén*, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto (TT)
- 11.00 Keskustelu
- 11.15 Kahvi
- 11.45 Oulun yliopiston vaikutus pohjoisen muutosvirtoihin, rehtori *Lauri Lajunen*, Oulun yliopisto
- 12.05 Teknologia ja elinkeinorakenne muuttoliikkeen suuntaajana, toimitusjohtaja *N. Tapani Saarinen*, DataCity Center Oy Ab (DCC)
- 12.25 Keskustelu
- 12.40 Lounas
- 13.40 Työryhmäraporttien esittely, á 10 min.
- 14.30 Keskustelu
- 14.45 Yhteenveto ja päätössanat, rakennusneuvos *Raimo Narjus*
- 15.00 Kahvi

Työryhmätyöskentely

Keski- ja lounas 22.11.

- 12.00 Työryhmät aloittavat
- 14.00 Kahvi
- 14.30 Työryhmät jatkavat
- 20.00 Get Together Party, Siirtolaisuusinstituutti

Työryhmät:

1. Globalisoituvaa yritystoimintaa, työmarkkinat ja maahanmuuttajat

Alustus: Suomen tapaus, monimuotoisuus liiketoiminnassa ja yhteiskunnassa – tulevaisuuden valinnat, pj. projektinjohtaja *Marja-Liisa Trux*, Sitra

Pydydyt puheenvuorot:

Maahanmuuttajien rekrytoitumispyrkimykset ja sopivan työn saaminen, tutkija *Timo Jaakkola*, Siirtolaisuusinstituutti

Euroopan eteläräjällä: Gibraltarin salmi ja kansainvälinen muuttoliike. Havaintoja EU:n siirtolaispolitiikan seurauksista marokkolaisiirtolaisten parissa, kulttuuri-antropologi *Marko Juntunen*

2. Uuden vuosituhatuuden aluerakenne ja sen vaikutus muuttoliikkeeseen

Alustus: Yhteiskunnan ohjaus aluerakenteen ja muuttoliikkeen hallinnassa 2000-luvulla, pj. neuvotteleva virkamies *Jorma Leppänen*, sisäasiainministeriö

Pydydyt puheenvuorot:

Työssäkäyntiliikenne, etätyö ja muuttoliike uudella vuosituhatuudella, tutkija *Tiina Konttajärvi*, Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Seinäjoki

Työ ja paikka, etätyön mahdollisuudet periferian kehittämisessä – Kainuu-case, tutkija *Heimo Keränen*, Oulun yliopisto, Kajaanin kehittämiskeskus

3. Paikkatiedot muuttoliikkeen tarkastelussa

Alustus: Ekologinen harha muuttoliikkeen tarkastelussa, pj. FT *Jarkko Kauppinen*, Oulun yliopisto, maantieteen laitos

Pydydyt puheenvuorot:

Paikkatiedot kunnan sisäisen ja kuntaan tulevan muuton tarkastelussa, FT *Timo Halme*, Valtion teknillinen tutkimuskeskus (VTT), yhdyskuntatekniikka.

Julkeanko olla käyttämättä paikkatietoa muuttoliikkeen tutkimuksessa, FM *Janne Antikainen*, Joensuun yliopisto, maantieteen laitos.

4. Labour markets, education and migration

Opening: Emerging patterns of labour mobility in the knowledge economy, Chair, Project Director *Lars Olof Persson*, Nordregio, Stockholm, Sweden

Comments requested:

Immigrants and ethnic segmentation in the Finnish labour market, tutkija *Annika Forsander*, the Family Federation of Finland, the Population Research Institute/ the Doctoral Program on Cultural Interaction and Integration, University of Turku, Finland

Unemployment and regional migration in Finland, FT *Sari Pekkala*, University of Jyväskylä, Finland

5. Maaseutu ja sen aluekehitys vuosituhatuuden taitteessa

Alustus: Laadun ja uskalluksen maaseutu, pj. johtaja *Hannu Katajamäki*, Vaasan yliopiston tutkimuslaitos

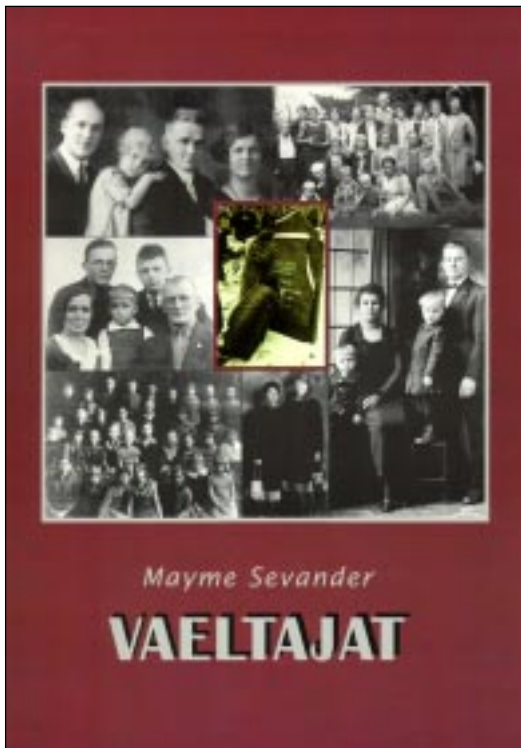
Pydydyt puheenvuorot:

Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus – uusi mahdollisuus? Johtaja *Pentti Malinen*, Oulun yliopisto, Kajaanin kehittämiskeskus

Sosiaalisen pääoman merkitys muuttoliiketutkimuksessa, VTM *Aini Pehkonen*, Siirtolaisuusinstituutti

Symposiumin osallistumismaksu 500 mk, opiskelijat (ei jatko-opiskelijat) 250 mk. Lisätiedot ja ilmoittautuminen: Siirtolaisuusinstituutti, tutkimuspäällikkö Elli Heikkilä, puh. 02-2317 536, elli.heikkila@utu.fi, www.migrationinstitute.fi

***Odotettu kirja nyt
saatavana!***

Mayme Sevander
Vaeltaajat

Hinta 100 mk
+ postituskulut

Suomen amerikansiirtolaisuuden yksi sivujuonne on noin 6 000 suomalaisen muutto Yhdysvalloista ja Kanadasta Neuvosto-Karjalaan 1920- ja 1930-luvuilla rakentamaan sosialistisen vakaumuksensa mukaista ihanneyhteiskuntaa. Suuri osa heistä ja heidän lapsistaan tuhoutui ns. Stalinin puhdistuksissa 1930-luvun lopulla ja toisen maailmansodan myrskyissä. Vasta 1990-luvulla entisen Neuvostoliiton arkis-

tojen avauduttua on löytynyt yksityiskoh-
taisempaa tietoa suomalaisten kohtaloista
Neuvosto-Karjalassa.

Mayme Sevanderin aiemmin aiheesta kirjoittamat englanninkieliset kirjat on julkaistu USA:ssa. **Vaeltaajat** on Sevanderin odotettu, ensimmäinen suomenkielinen kuvaus Neuvosto-Karjalan amerikansuomalaisten karuista kohtaloista.

Kirjassa on 249 sivua ja se on runsaasti kuvitettu. Kirjan lopussa on laaja henkilöhakemisto vaino- ja sotauhreiksi joutuneista Neuvosto-Karjalan amerikansuomalaisista.

Tilaukset: Siirtolaisuusinstituutti, Piispankatu 3, 20500 Turku, puh. 02-2317 536
fax: 02-2333 460, email: hanna.palovuori@utu.fi, internet: www.migrationinstitute.fi